

**Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
кафедра географії та туризму**

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота

**Туристичний потенціал національних природних парків Закарпаття:
аналіз сучасного стану, проблеми і перспективи**

Онисько Тімео Володимирівна

Студентка IV-го курсу

Освітня програма 242 Туризм

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена Вченою радою ЗУІ

Протокол № 10 / 27 жовтня 2021 року

Науковий керівник: **Щука Галина Петрівна**
професор, д.п.н.

Завідувач кафедри географії та туризму: **МОЛНАР ЙОСИП ЙОЖЕФОВИЧ**
к.г.н., доцент

Робота захищена на оцінку _____, «___» _____ 2023 року

Протокол № _____ / 2023

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

кафедра географії та туризму

Кваліфікаційна робота

**ТУРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ НАЦІОНАЛЬНИХ ПРИРОДНИХ
ПАРКІВ ЗАКАРПАТТЯ: АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ,
ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ**

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Виконала: студентка IV-го курсу

Онисько Тімео Володимирівна

Освітня програма 242 Туризм

Науковий керівник: **ЩУКА ГАЛИНА ПЕТРІВНА**

професор, д.п.н.

Рецензент: **ІЖАК ТІБОР ЙОСИПОВИЧ**

доцент, к.г.н.

Берегове
2023

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Földtudományi és Turizmus Tanszék

**A KÁRPÁTALJAI IDEGENFORGALMI VONZERŐKKEL
KAPCSOLATOS KERESLETELEMZÉS A BENEI (BEREGSZÁSZI
JÁRÁS) LAKOSOK KÖRÉBEN**

Szakdolgozat

Képzési szint: alapképzés

Készítette: Aniszkó Tímea

IV. évfolyamos hallgató

Képzési program: 242 Turizmus

Témavezető: Scsuka Halina

Pedagógiai tudományok doktora, professzor

Recenzens: Izsák Tibor

A földrajztudományok kandidátusa, docens

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ПРИРОДНИХ ПАРКІВ ЯК ТУРИСТИЧНИХ ОБ'ЄКТІВ.....	8
1.1. Національні природні парки – сутність та мета створення.....	8
1.2. Туристичний потенціал національних природних парків.....	14
1.3. Загальна характеристика НПП Закарпаття.....	20
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ВИКОРИСТАННЯ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ НПП ЗАКАРПАТТЯ.....	24
2.1. Ужанський НПП.....	24
2.2. НПП «Синевир».....	28
2.3. НПП «Зачарований край».....	32
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ПРИРОДНИХ ПАРКІВ ДЛЯ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В ЗАКАРПАТТІ.....	36
3.1. Проблеми використання національних природних парків у сфері туризму.....	36
3.2. Перспективи використання національних природних парків у сфері туризму.....	42
ВИСНОВОК.....	45
ПІДСУМКИ.....	47
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	49
СПИСОК РИСУНКІВ.....	55
ДОДАТКИ.....	56
РЕЗЮМЕ УГОРСЬКОЮ МОВОЮ.....	62

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés	6
I. A nemzeti parkok turisztikai objektumként való működésének elméleti alapjai.....	8
1.1. A nemzeti parkok létrehozásának célja és lényege	8
1.2. A nemzeti parkok turisztikai potenciálja.....	14
1.3.Kárpátalja nemzeti parkok általános jellemzése	20
II.Kárpátaljai nemzeti parkok turisztikai potenciáljának felhasználásának jelenlegi állapota	24
2.1. Ungi Nemzeti Park	24
2.2.Szinevéri Nemzeti Park	28
2.3.Elvarázsolt Vidék Nemzeti Park	32
III. A nemzeti parkok turizmusfejlesztési célú felhasználásának problémái és kilátásai Kárpátalján.....	36
3.1. A nemzeti parkok használatának problémái a turizmus területén.....	36
3.2. A nemzeti parkok használatának kilátásai a turizmus területén.....	42
KÖVETKEZTETÉS UKRÁN NYELVEN	45
ÖSSZEGZÉS	47
FELHASZNÁLT IRODALOM JEGYZÉKE	49
ÁBRÁK JEGYZÉKE.....	55
MELLÉKLETEK.....	56
REZÜMÉ MAGYAR NYELVEN	62

ВСТУП

Національні природні парки є найстарішими природоохоронними категоріями. Перший в світі парк був Йеллоустонський, завдяки якому утворився новий для природно-заповідних територій термін «Національні парки» (Х.М. Марич, 2006).

В статті 20 Закону України «Про природно-заповідний фонд України», НПП трактується як природоохоронна територія, яка має велике значення для збереження та охорони природи, оскільки її мета є збереження рідкісної флори і фауни, природних екосистем та інших природних ресурсів (ЗУ «Про природно-заповідний фонд України»).

Туристично-рекреаційний потенціал НПП полягає в їхній здатності залучати туристів і надавати можливості для відпочинку, рекреації та пізнавальних досліджень на території парку. Основними аспектами туристичного потенціалу НПП є:

- природні ресурси;
- біорізноманіття;
- рекреаційні можливості;
- культурно-історичні цінності.

Закарпаття – це унікальна область України, і одна із найперспективніших субрегіонів розвитку екологічного, оздоровчого, спортивного, гірського, сільського й культурно-пізнавального туризму. Загальна територія Закарпатської області складає 12777 км². Важливою цінністю вважаються Карпатський Біосферний заповідник, НПП Синевир, Ужанський НПП та НПП «Зачарований край» (Туристично – екскурсійні ресурси Закарпатської області <http://surl.li/hcdde>).

Туристичний потенціал Закарпаття, загалом, і національних парків, зокрема, є значним та різноманітним. Проте залишається питанням доцільність і вміння його використовувати. Національні природні парки України, етапи їх створення та особливості діяльності досліджували В. Гетьман та Т. Андрієнко. Сучасні аспекти природно-заповідного фонду Закарпатської області вивчав А. Мельник. С. Попп досліджував НПП, характеризуючи природні ресурси Закарпаття.

Вивченням стану розвитку туризму на природоохоронних територіях займалися такі науковці як В. Бондар, О. Дмитрук, на територіях НПП України – Н. Коніщева, С. Ткачова, О. Мілінчук. Як показав аналіз літератури, проблема туристичної діяльності та оцінка туристичного руху на територіях НПП Закарпаття все ще слабо досліджена в науковій літературі

Тому тема дослідження «Туристичний потенціал національних природних парків Закарпаття: аналіз сучасного стану, проблеми і перспективи» є актуальною.

Мета кваліфікаційної роботи – на основі аналізу існуючих джерел встановити рівень використання туристичного потенціалу НПП Закарпаття на сучасному етапі, визначити існуючі проблеми та окреслити майбутні перспективи.

Об’єктом дослідження туристичний потенціал НПП Закарпаття.

Предметом дослідження є сучасний стан, проблеми та перспективи використання туристичного потенціалу НПП Закарпаття.

Для досягнення цієї мети були поставлені такі завдання як:

1. Визначити сутність і мету створення НПП.
2. Визначити туристичний потенціал, яким володіють НПП.
3. Охарактеризувати НПП «Зачарований край», НПП «Синевир» і «Ужанський» НПП.
4. Проаналізувати використання туристичного потенціалу НПП Закарпаття на даному етапі.
5. Визначити проблеми використання туристичного потенціалу НПП Закарпаття.
6. Встановити й обґрунтувати перспективи використання НПП Закарпаття в сфері туризму.

При розв’язанні визначених нами завдань, були використані наступні методи дослідження: теоретичний аналіз літератури та інтернет джерел, систематизація (для написання основного тексту), аналіз відгуків та узагальнення (для написання висновків).

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, загального висновку, списку використаних джерел (71 найменувань), 19 рисунків та 6 додатків.

I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ПРИРОДНИХ ПАРКІВ ЯК ТУРИСТИЧНИХ ОБ'ЄКТІВ

1.1. Національні природні парки – сутність та мета створення

Національний парк (далі – НП) відноситься до одного з найстаріших природоохоронних категорій. Світова історія національних парків виділяє декілька етапів створення, але найвизначнішим моментом є створення першого Йеллоустонського національного парку в США в 1872 р. Саме завдяки йому ввели міжнародне визначення поняття «національний парк» у 1969 р. на Генеральній асамблеї Міжнародної спілки охорони природи та природних ресурсів (*Х.М. Марич, 2006*).

Загальна площа національного парку загалом складала 888 708 га. Створив парк уряд «для користування і на радість народу на всі часи у вигляді загальнонаціонального парку». Під державною охороною опинилися не тільки корисні копалини, ліс, та тваринний світ, але й «дива природи». Відповідно до закону 1872 р. заборонялись заселення, продаж історичних об'єктів, які зберігались у первинному стані, управління здійснювалось з метою зберегти всі ресурси для майбутніх поколінь. Поступово створення національних парків почалось і в інших країнах. Спочатку організували свої НП Канада і Мексика, а пізніше Нова Зеландія, Австралія та Індонезія. На початку 20 ст. почались реалізовуватись НП і в Європі (*Х.М. Марич, 2006*)

Разом із тим вдосконалювалось і саме визначення «національний парк». В одному з перших офіційних визначень Конвенції з охорони фауни і флори Африки, яка була підписана в Лондоні 1993 року, НП визначався як район, межі якого і вся територія контролюється державою; район, виділений для розмноження, захисту та збереження флори і фауни та для охорони об'єктів, які мають естетичну, геологічну, історичну чи будь-яку інші наукову цінність, на користь і для відпочинку широких мас населення. Тут забороняється полювання та знищення чи колекціонування рослинного світу, за винятком подібних дій, які здійснюються з дозволу, під контролем адміністрації парку (*Транин О. О., 1991*).

За єдиним природоохоронним визначенням, яке було прийняте на Генеральній асамблеї МСОП, що проходила в Нью-Делі в 1969 р., *національний парк* визначається як достатньо велика територія (необхідна для здійснення процесів саморегуляції екосистем), яка включає одну або декілька мало змінених або не змінених екосистем, які відрізняються різними видами ландшафтів, багатством флори і фауни, а також

різноманітністю геоморфологічних систем, які є особливо цінними з наукової, освітньої, та рекреаційної точок зору, або яка містить природні краєвиди з високою естетичною цінністю (Гетьман В.І., 2012).

Це територія, де державні органи виконують відповідні наміри щодо відведення й виключення на охоронній ділянці (або частині її) природокористування для збереження чи підтримання природних екологічних, геоморфологічних та естетичних цінностей даної площі, перебування і рух населення на якій відбувається лише на основі дозволу з дотриманням визначених умов для відпочинку й культурно-освітніх заходів (Гродзинський М.Д., Стеценко М.П. (ред.), 2003).

Перш за все мета НП була визначена як збереження природи, її цінностей та краси для блага людини. Згідно до сучасних уявлень це означало, що НП виконує дві головні функції, такі як: природоохоронну та рекреаційну. Через деякий час до цих функцій вирішили додати науково-дослідну та освітньо-пізнавальну. Зазначені функції вважаються основними, але часто буває так, що особливо в заселених регіонах вони мають доповнюватись ще двома цільовими функціями: охорона культурних цінностей та господарська. Ці функції є дуже важливими, оскільки підтримка й збереження культурних ландшафтів може реалізовуватись лише за допомогою ведення традиційного чи сучасного, екологічно аргументованого господарства (Гродзинський М.Д., Стеценко М.П. (ред.), 2003)

Однак різне розуміння сутності та завдань національного парку призвело до того, що в різних країнах під цією назвою було засновано різні установи. Через це виникла термінологічна плутанина, оскільки в більшості країнах з'явилися інші природоохоронні території, такі як ландшафтні охоронні ділянки, рекреаційні ліси, природні парки, ландшафтні парки, райони зон відпочинку тощо (Х. М. Марич, 2006).

У 1972 р. на Другій світовій конференції з національних парків, яка проходила в Йеллоустонському парку, було відзначено, що ні один з НП світу не зміг досягти відповідних форм для вирішення основної суперечності, яка була закладена в саму ідею парків, це поєднувати охорону природи з рекреацією. Оскільки масове відвідування НП, навіть з суворим регулюванням потоків відвідувачів, все одно негативно впливає на природній стан ландшафтів, створює загрозу функціонуванню екосистем (Гродзинський М.Д., Стеценко М.П. (ред.), 2003).

Посилена рекреаційна діяльність в парках виражалась негативним впливом на їхні природні комплекси. Негативним впливом на природні комплекси при рекреаційному використанні території є витоптування трав'яного покриву та зміна

структури ґрунту, а також зменшення кількості багатьох видів флори і фауни. Іноді навіть незначне недотримання екологічного балансу, особливо з метою рекреаційного використання, супроводжується негативними результатами та безповоротними змінами, зменшенням естетичної привабливості та знищенням ландшафту (Гродзинський М.Д., Стеценко М.П. (ред.), 2003)

Тому на Другій світовій конференції з НП (1972 р.) було визначено наступні завдання:

- на території НП по можливості втілювати функціональне зонування;
- чітко визначити експлуатацію кожної функціональної зони;
- розміщення туристичних закладів планувати поза межами НП;
- лімітувати або взагалі заборонити користування автотранспортом, замінивши його на більш придатний вид пересування;
- аргументувати потребу будівництва мережі доріг;
- зменшувати потужність відвідування НП за допомогою підбору найбільш придатних для відпочинку населення місць поза їх територією (Бургаз О., Грудев П., Кур'янова С., 2022).

В Україні ця категорія заповідних об'єктів називається Національним природним парком, пізніше було скорочено на НПП. НПП є юридичною особою Українського фонду охорони природи, має власний орган управління та діє за рахунок коштів державного бюджету. Парки включають земельні та водні об'єкти, що дає змогу постійно використовувати всі природні ресурси та блага без позбавлення їх власників і землекористувачів (Гродзинський М. Д., Стеценко М.П., 2003).

Національні природні парки мають такі основні завдання як:

- збереження важливих природних та історико-культурних комплексів й об'єктів;
- створення умов для організованого туризму, відпочинку та інших рекреаційних видів діяльності в природних умовах з дотриманням режиму охорони заповідних природних територій та об'єктів;
- проведення наукових досліджень в НПП та їх змін в умовах здійснення рекреаційної діяльності, розробка наукових рекомендацій з питань охорони навколишнього природного середовища та результативного використання природних ресурсів;
- здійснення екологічної освітньо-виховної роботи (ЗУ «Про природно-заповідний фонд України»).

Досвід створення НПП та їхня діяльність доводить, що проблема планування території має принципово важливе значення. Завдяки тому, наскільки правильно будуть враховані специфічні функції та справжні можливості кожної конкретної ділянки НПП, залежить ймовірність виникнення конфліктних ситуацій або навпаки – забезпечення помірного та безконфліктного функціонування НПП. Основним прийомом реалізації цих вимог є чітке розшарування функцій НПП в просторі, тобто функціональне зонування території (Бургаз О., Грудев П., Кур'янова С., 2022).

Функціональне зонування території НПП потрібно для створення умов, які є важливими для здійснення цієї території різними функціями, а також для організації практичної природоохоронної діяльності. Відповідно до Закону України «Про природно-заповідний фонд України», на території НПП з урахуванням оздоровчої, наукової, історико-культурної, рекреаційної та інших цінностей природних територій та об'єктів можна виділити чотири функціональні зони НПП:

1. заповідна зона;
2. зона регульованої рекреації;
3. зона стаціонарної рекреації;
4. господарська зона (Бургаз О., Грудев П., Кур'янова С., 2022)

Заповідна зона. Основна функція цієї території – це збереження в недоторканному стані всього різноманіття природних територій та екосистем. До особливої цінності відносяться ділянки, на яких не позначився господарський вплив. Тож до заповідної зони включають території, які охоронялись раніше (існуючі території та об'єкти ПЗФ), природні комплекси, що мало змінені антропогенними чинниками; площі, які містять рідкісні види та угруповання і мають важливе наукове значення та є придатними для досліджень екосистем; території, які забезпечують розвиток лісового, сільського та інших галузей господарства. Через те, що важливою функцією заповідної зони є збереження генофонду, тобто рідкісних, ендемічних видів рослин і тварин, то до неї можуть відноситись навіть природні комплекси з порушенням угруповання, в яких мешкають рідкісні види (Бургаз О., Грудев П., Кур'янова С., 2022).

Зона регульованої рекреації – це ділянка, відведена для проведення науково-освітньої роботи та свідомого виховання щодо природного навколишнього середовища для відвідувачів НПП. Тут проводиться ознайомлення з природою парку, представляють на невеликій території природне різноманіття цілого регіону. До цієї

зони приєднуються також такі ділянки, на яких представлені типові для парки природні екосистеми і різні об'єкти неживої природи, здобутки історії та культури.

Керування відвідуванням території є однією з основних проблем цієї зони НПП через те, що високий туристичний потік може призвести до рекреаційного відхилення природних комплексів. Згідно з міжнародними стандартами, типова рекреація це не основне заняття відвідувачів НП. Саме тут виокремлюється унікальність зони регульованої рекреації НПП – це надавати можливість людям, які відвідують НПП, слідкувати за дикою природою, яка вилучена з господарської діяльності. Природоохоронні умови в цій зоні повинні бути цілеспрямовані на відновлення корінних екосистем (Бургаз О., Грудев П., Кур'янова С., 2022.)

Зона стаціонарної рекреації – територія, покликана максимально забезпечувати потреби людей, які відвідують НПП при мінімальному порушенні структури його природних та господарських територій. Ця зона є найбільш придатна для відпочинку. Важливе значення має стійкість природних комплексів до різних видів рекреаційного впливу, пейзаж, транспортна інфраструктура та оздоровча здатність ландшафту. В цій зоні знаходяться об'єкти обслуговування для відвідувачів НПП (готелі, кемпінги), а також вже наявні заклади тривалого відпочинку і санаторного лікування.

До цієї зони підключаються природні комплекси і населені пункти, або їхні частини, що містять відповідні якості: привабливу природну основу, цікаві етнографічні риси, сприятливі пішохідні та транспортні мережі. Ця зона охоплює ділянки, сприятливі для проведення недовготривалого відпочинку (прогулянки та ін.), території спільного користування (парки, пляжі тощо). На цій території розташовуються об'єкти комунального господарства, проводиться благоустрій цих ділянок (Бургаз О., Грудев П., Кур'янова С., 2022)

Господарська зона – територія, основне завдання якої здійснювати господарську діяльність, яка спрямована на реалізацію завдань, що поставлені перед парком, впровадження гармонійного управління природними ресурсами на територіях інших землекористувачів. До цієї зони відносяться в першу чергу освоєні території, які здійснюють традиційне сільське, рибне, лісове господарство. Ця ділянка має об'єкти комунального призначення, сільськогосподарські виробничі комплекси та інші землі інших землевласників і землекористувачів (Бургаз О., Грудев П., Кур'янова С., 2022)

Для порівняння було проаналізовано частку та співвідношення функціональних зон у національних природних парках Європи та України на прикладі Закарпатської області. На *рис. 1.1* та *1.2* показано, що території з повною заборонаю господарської

діяльності та зони регульованої рекреації охоплюють близько двох третин площі НПП. Приведені дані відображають, що НПП Закарпаття певною мірою відповідають вимогам до об'єктів 2-гої категорії («національний парк») за класифікацією Міжнародного союзу охорони природи (А.В. Мельник та Н.В. Чир, 2019)

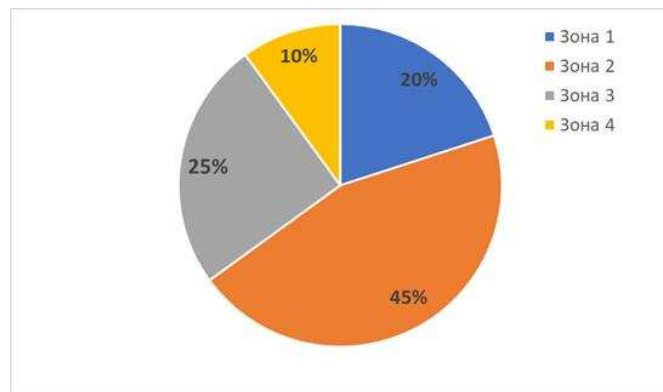

Рис 1.1: Середнє співвідношення площ функціональних зон в національних парках Європи, віднесених до категорії II

Джерело: Власна розробка на основі А.В. Мельник та Н.В. Чир, 2019

На рисунку 1.1 та 1.2 можна побачити зони: 1 – заповідна, 2 – регульованої рекреації, 3 – стаціонарної рекреації, 4 – господарська.

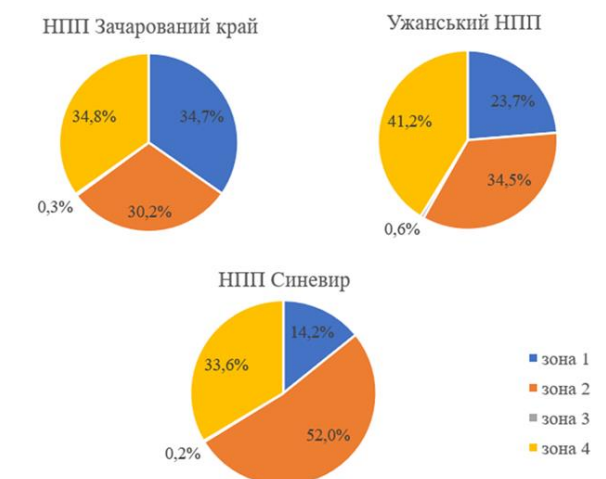

Рис 1.2: Функціональне зонування НПП Закарпатської області

Джерело: Власна розробка на основі А.В. Мельник та Н.В. Чир, 2019

В населених пунктах, які розташовані поблизу з НПП, доречно концентрувати центри туристично-рекреаційних послуг та відповідні матеріальні ресурси. Тут можуть розміщуватись органи управління парком і адміністративні служби. В господарській зоні заборонено будь-яка діяльність, яка спричинює або може спричинити погіршення

природного навколишнього середовища та зниження рекреаційних характеристик території НПП. Окреслюється можливість впровадження особливого режиму території, заборона або обмеження окремих видів господарювання. Діяльність людини в зоні господарської діяльності не має суперечити завданням НПП в цілому, а бути зосередженою саме на їхній ефективній реалізації.

Отже, національний парк – це природоохоронний парк, який виконує рекреаційну, культурно-освітню та науково-дослідну функцію. Створений з метою збереження природи, відтворення та успішного використання природних комплексів, які мають важливу природоохоронну, оздоровчу, історико-культурну, наукову та естетичну цінність. НПП входить до природно-заповідного фонду України, має свою власну адміністрацію і є юридичною особою, що утримується за державне фінансування.

В зв'язку з рекреаційною діяльністю в НП, яка мала негативні наслідки для природи, було прийнято рішення створити суворі правила щодо використання території НП, визначено функції та основні завдання НП, такі як: збереження природних комплексів та об'єктів, створення умов для організованого туризму, здійснення наукових досліджень та проведення екологічного виховання. Рекомендовано в кожному НПП виділити наступні зони: заповідна, регульованої рекреації, стаціонарної рекреації та господарська. Для кожної зони є суворі правила використання, які є визначені Законом України про НПП.

1.2. Туристичний потенціал національних природних парків

Туризм стає все більше популярним на природоохоронних територіях. Діяльність багатьох національних природних парків та заповідників підтверджує важливість туризму для досягнення їхнього фінансового самозабезпечення за умови збереження екологічного балансу (*Л. Теодорович, 2013*). Туристичний потенціал – комплекс туристичних ресурсів та туристичних можливостей певної території, які використовують і можуть в перспективі використовуватися для зміцнення суспільства на державному, регіональному та місцевому рівнях (*Р.Ю. Кривенкова, 2019*)

Туристичний потенціал території – ємне, багатоаспектне поняття, яке охоплює сукупність природних, етнокультурних та соціально-історичних ресурсів, а також наявну господарську і комунікаційну діяльність на даній території, що є чи може бути передумовами розвитку певних видів туризму (<http://surl.li/hepia>)

Туристичний потенціал НПП – сукупність природних і культурних умов та можливостей, які використовують або можуть в перспективі використовуватись для збереження й відновлення екосистем і природних комплексів, що роблять позитивний вплив на природне навколишнє середовище.

Для організації туризму досить широко використовуються природоохоронні території в цілому світі. На сьогоднішній день така форма заповідника є найбільш соціально корисною та економічно рентабельною. Національні парки, на відміну від заповідників, здійснюють не лише природоохоронну функцію, а й рекреаційну, адже мають відповідні природні й історико-культурні ресурси (*В. Худоба, З. Руминська*).

Національні природні парки мають можливість одержувати додатковий прибуток завдяки організаціям туристичних заходів та надаючи різні послуги відвідувачам. Території громад, де розташовані парки, володіють великим туристичним потенціалом (*О. Коваль, 2019*)

Національні природні парки демонструють успішні приклади використання туристичного потенціалу:

1. Створення екологічних стежок – це промаркований наперед маршрут, який проходить в природних умовах, під час екскурсії відвідувачам розповідають про природні об'єкти і явища, які тут спостерігаються. Мета створення екологічних стежок – проведення екскурсій з біології, географії, дослідницької роботи учнів, занять природничих гуртків та інших природоохоронних заходів. При маркуванні стежки найбільша увага приділяється розкриттю взаємозв'язків живої та неживої природи, формуванню «біологічних ланцюгів», їх чутливості. Саме через це стежки отримали назву природні, природно-пізнавальні або екологічні. Місце для екологічних стежок повинно відповідати таким вимогам:

- стежка має бути легкодоступною для відвідувачів парку, отже розміщуватись недалеко від транспортних магістралей, стоянок для машин, наметових містечок;
- стежки не мають перетворюватись на бігову доріжку, на кінний маршрут або новий зручний шлях для місцевого населення;
- маршрут стежки має обходити місця проживання тварин та зростання рідкісних видів рослин;
- вона не повинна проходити через дуже чутливі природні об'єкти, які можуть легко пошкодитись і довго відновлюються;

- природа стежки повинна акцентувати увагу на унікальності природи, вражати різноманітністю й бути привабливою для відвідувачів парку;
- стежка не повинна проходити по одноманітних територіях, наприклад, ялинових чи соснових лісах;
- важливою складовою будь-якої стежки є її інформативність, яка поєднується з унікальністю та типовістю;
- стежку доречно прокладати від одного унікального об'єкту до іншого за визначеним маршрутом, на якому можна показувати різноманітні ландшафти, включаючи антропогенні, навіть сильно перетворені людиною (*Микитин Т.М. та ін., 2018*)

Важливим етапом у підготовці екологічної стежки до використання є прибирання зламаних дерев, гострих каменів, битих пляшок. На болотистих ділянках обов'язково потрібно прокладати мостики та дошки, на стрімких схилах треба вирізати сходи, встановити лавочки для відпочинку і смітники. Стежка повинна бути прочищена від високої трави. У зручних місцях на стежці створюють ботанічні і зоологічні майданчики (*Микитин Т.М. та ін., 2018*).

Не менш важливим є інформаційне забезпечення екостежок. Це можуть бути інформаційні щити і стенди. Інформаційні стенди розташовуються так, щоб частіше потрапляти туристам на очі, які проходять екологічну стежку; інформація повинна бути чітка й конкретна. Таким чином відвідувачі зможуть краще ознайомитись з різними видами флори і фауни. Бажано створювати різні стенди: з геоботаніки, ботаніки та зоології. Кожний оглядовий майданчик має бути обладнаний стендом, який містить відповідну інформацію, умовні знаки та номери об'єктів. На початку стежки обов'язково повинен бути розміщений головний стенд, де відвідувачі можуть побачити картосхему всієї стежки із зазначенням усіх зупинок (*Микитин Т.М. та ін., 2018*).

До прикладу гарний досвід розвитку екологічних стежок демонструє Бешадський національний парк (Bieszczadzki PN), який розташований в Польщі, Головна мета стежок – більше приділяти увагу екологічному вихованню й водночас приваблювати відвідувачів до парку (*Бешадський національний парк <https://www.bdpn.pl/>*).

2. Фотополювання

Це одна з форм здійснення ідеї сталого розвитку туризму. Це зйомка природи, тварин, птахів або комах в природних для них умовах проживання (Воронкова К., Безуглова М.).

Наприклад, у Біловезькому національному парку (Польща) для відвідувачів парку було створено послугу фотополювання: туристу надається можливість сфотографувати тварину зблизька. Фотополювання здійснюється лише за пішохідними маршрутами, з яких не можна сходити і разом з екскурсоводом, який найкраще знає, де проживають тварини, і може багато чого про них розповісти. Забороняється тварину не лише підкормлювати, але й контактувати з нею, оскільки це може бути небезпечно (Біловезький Національний парк <http://surl.li/hatax>)

3. Снігоступи

Це специфічний вид ходьби, який розглядався раніше як вид транспорту в екстремальних умовах, а на сьогоднішній день перетворився на веселу активну діяльність для любителів пригод, різновид піших прогулянок (див. *рис. 1.3*). Снігоступи є ідеальною альтернативою катанню на лижах чи сноуборді. Це одне з найбільш швидкозростаючих хобі сучасності, в якому можуть брати участь люди різного віку та фізичних можливостей (*Що таке прогулянки на снігоступах?* <http://surl.li/hepgl>)

Рис 1.3: Ходьба на снігоступах

Джерело: Зимове спорядження: снігоступи <http://surl.li/hbpwj>

До прикладу Національний парк Кейп-Бретон Хайлендс, який розміщений в Канаді, розробив спеціальні пішохідні маршрути, котрі можуть використовуватись для ходьби на снігоступах. Досить популярним цей вид дозвілля є і в Національному парку Шварцвальд, в Німеччині (*Що таке прогулянки на снігоступах?* <http://surl.li/hepgl>)

4. Веб-камери дикої природи та дистанційні камери

Це камери, які знімають дике життя дикої природи і дозволяють туристам наблизитись до дикої природи, будучи далеко від неї. Наприклад Національні парки Вапуск і Райдінг Маунтін (Канада) надають таку послугу туристам, яких цікавить життя диких тварин. Туристи мають змогу споглядати прямий ефір за тваринами в їхньому звичайному середовищі, тим самим не лякаючи тварин і не заважаючи їхньому природному життю (*Веб-камери дикої природи та дистанційні камери <http://surl.li/hcjge>*)

5. Геокешінг

Це діяльність, в якій учасники використовують GPS – пристрої або карти, щоб знаходити різні тайники (скарби), які заховані іншими ентузіастами (див. *рис. 1.4*). Геокешінг може бути як традиційним, так і віртуальним. Ця діяльність практикується в усьому світі і підходить для людей різного віку. Досить часто для схованок використовують заповідні зони або національні парки (*Геокешінг у Фінляндії <https://www.nationalparks.fi/geocaching>*).

Деякі вимоги щодо організації геокешінгу в національних природних парках:

- схованки повинні розміщуватись з відповідальністю до навколишнього середовища, не завдаючи шкоди природи та іншим відвідувачам парку;
- тайники не можна ховати в особливо небезпечних місцях;
- якщо тайники пов'язані з різними спорудами, які розташовані на території парку, вони не мають бути пошкоджені жодним чином;
- кожного разу, коли тайник розміщується на території національного парку, адміністрація парку повинна про це знати і давати дозвіл на його проведення;
- забороняється розміщувати схованки на охоронюваних територіях, на які поширюється обмеження пересування (*Геокешінг у Фінляндії <https://www.nationalparks.fi/geocaching>*)

Рис 1.4: Геокешінг

Джерело: Геокешінг, або ігри, в які грають туристи <http://surl.li/hbpuf>

На сьогоднішній день найбільше використовує геокешінг як розвагу для відвідувачів парку за окрему плату, Національний природний парк «Петріфайд-Форест» (Арізона, США) та Гарцський Національний природний парк (Німеччина). Така розвага може реалізовуватись як адміністрацією парку, тобто парк сам ховає тайник на якомусь власному розробленому туристичному маршруті і надає різні до нього підказки, або турист просить дозвіл від адміністрації на здійснення геокешінгу, надаючи всю інформацію про тайник (*Геокешінг у горах Гарц [Електронний ресурс]* <http://surl.li/hcjhb>)

6. Кемпінг

Це спосіб проведення часу на природі, який містить в собі ночівлю поза домом – у наметі, або спеціальному авто, який обладнаний для всіх умов проживання. Ідеальний варіант кемпінгу полягає в спеціально обладнаній території, де є можливість приїхати автомобільним транспортом й розкласти намет. Стоянка і місце для наметів може бути окремо, при цьому локація повинна бути розташована за містом, поруч з природним об'єктом. На території повинні бути обладнані місця для вогню, душ, туалет, організовано контейнери для сміття та робота з його вивезення (*Кемпінг: комфортний відпочинок з родиною <https://www.gorgany.com/pro/camping/>*)

На територіях більшості національних парків створені кемпінги для відвідувачів, які приїхали не на один день. Кемпінги розташовуються на спеціально відведених територіях. Головна умова для проживаючих у кемпінгу – це завжди залишати після себе чистоту і не шкодити навколишньому природному середовищу.

До прикладу є Кемпінг Льюїс Маунтін Національного парку Шенандоа, який розташований в Вірджинії. Крім кемпінгів і місць для намету, тут є створені більше десятка простих дерев'яних будиночків. Дерев'яні будиночки мають зручне ліжко, ванну кімнату, гриль і кухню, пропонують все необхідне для декількох днів відпочинку в національному парку. На території інших кемпінгів також є всі зручності: туалети, душові, місце для приготування їжі, смітники і т. ін. (*Наші 10 улюблених кемпінгів у національних парках США <http://surl.li/hbpmf>*)

7. Глемпінг

Це об'єкт туристичної індустрії, що забезпечує розміщення туристів на природних територіях, організованих за принципом кемпінгу (див. *рис. 1.5*), зі здійсненням некапітальних споруд для перебування гостей, забезпечує більш комфортні умови проживання та широкий спектр додаткових послуг. Місце для

проживання в глемпінгу будуються безпосередньо з екологічно чистих, легких, некапітальних матеріалів з використанням рішень, які максимально враховують особливості місцевості, зберігаючи таким чином природний ландшафт. Конструкція та матеріали будівлі можуть бути різними, але основними критеріями є мобільність (монтаж, демонтаж, транспортування можливість складання й перенесення) та встановлення без використання будівельних технологій, таких як бетон, кам'яні стіни та стяжка підлоги (*Що таке «глемпінг»* <https://glamping.org.ua/ua/glamping>).

Рис.1.5: Глемпінг «Ранчо Едельвайс» на території НПП «Сколівські Бескиди»

Джерело: Глемпінг у Карпатах – Сфери <http://surl.li/hbptb>

До прикладу можна привести український Національний природний парк «Сколівські Бескиди», який розташований у Львівській області. На території парку функціонує глемпінг «Ранчо Едельвейс». Глемпінг знаходиться на галявині серед гір, далеко від промислових та інфраструктурних об'єктів. Це повноцінне житло, яке облаштовано кондиціонером, ліжком, кухнею, ванною кімнатою та терасою (*Глемпінг у Карпатах – Сфери <http://surl.li/hbptb>*).

1.3. Загальна характеристика НПП Закарпаття

Україна є незалежною європейською державою, яка розміщена у Східній Європі. Загальна площа території становить 603 628 км², а населення складає приблизно 43,79 млн. Країна має 24 області, столиця і найбільше місто України є Київ. Найбільшими гірськими масивами є Українські Карпати, які розташовані в Західній частині України (*Головна інформація про Україну <https://intstud.knu.ua/about-ukraine/>*)

Закарпатська область є найзахіднішою територією України. Область має унікальне географічне і геополітичне розташування в самому центрі Європи (*Поп. С.,*

2011). На півночі вона межує з Львівською, а на сході з Івано-Франківською областями України. Положення Закарпаття є особливо вигідним тому, що межує з чотирма країнами Європейського Союзу: на півдні з Румунією, на південному заході з Угорщиною, на заході зі Словаччиною, а на північному заході з Польщею. Загальна площа Закарпаття становить 12,777 тис. км², а населення за офіційним переписом, який проводився в 2001 р. складає приблизно 1,254 млн. В На території області проживає більше 75 національностей. Адміністративним центром є місто Ужгород, яке є найбільшим за чисельністю населення в Закарпатті. (Dr. Berghauer S., 2012) Клімат Закарпаття є помірно-континентальним, вважається найсприятливішим за кількістю днів, які є досить комфортними для активного відпочинку. Найтепліший місяць є липень, а найхолоднішим вважається січень. (Особливості клімату Закарпаття <http://surl.li/hcjqqu>)

Завдяки своєму специфічному периферійному розташуванню рослинний і тваринний світ Закарпаття не зазнав тих антропогенних впливів, які вже трансформували і змінили життя регіонів на заході. Карпати володіють багатю різноманітністю фауни і флори завдяки різноманітній топографії, клімату і гідрографії, яке нагадує ландшафт Європи (Dr. Berghauer S., 2012)

Рослинний світ Закарпаття є дуже різноманітним, причому велика частина угруповань ще й досі зустрічається в природному середовищі. На сьогоднішній день флора області налічує 2613 видів, більшість з них є аборигенними. З унікальної флори 143 види, що охороняються є занесені до Червоної книги України. Українські Карпати славляться численністю субальпійських видів, характерних для субальпійсько-гірської території листяних і хвойних лісів високогір'я. На території Закарпаття головною цінністю вважаються букові праліси, які входять до природної спадщини ЮНЕСКО (Dr. Berghauer S., 2012)

Тваринний світ Закарпаття характеризується переважно лісовими видами. В області налічується майже 60 видів ссавців. Кількість видів птахів становить до 250, частково це пов'язано з багатими водними біотопами річок, озерами та болотами. Завдяки багатій і відносно чистій водній мережі Закарпаття, тут водиться 53 види риб (Dr. Berghauer S., 2012).

Приблизно 80% території складають гори. Саме в Закарпатській області знаходиться гора Говерла (2061 м.), яка є найвищою вершиною області та України. (Закарпатська область <https://www.karpaty.info/ua/uk/zk/>)

Антропогенне освоєння природного світу Північно-Східних Карпат розпочалось набагато пізніше, ніж на інших західних територіях Європи. До початку 20 століття через значний антропогенний вплив, виникли ідеї створення перших природоохоронних об'єктів на Закарпатті. Антропогенний вплив переважно проявлявся в вирубці лісів, це стало причиною незворотних природних процесів в регіоні, тому посилена охорона природних цінностей була виправданою (*Dr. Berghauer S., 2012*).

Розвиток заповідної справи на Закарпатті відрізнявся від інших областей України через тривале перебування в складі Австро-Угорської імперії і Чехословаччини. Заповідна справа почалась активно розвиватись ще на початку минулого століття, в 1907-1912 рр. були засновані перші резервати у верхів'ї р. Стужиця – резерват букових пралісів «Стужиця», площа якого складала всього 331,8 га і у верхів'ї р. Уж – резерват ялицевих пралісів «Тиха» з площею 14,9 га. (*Поп. С., 2011*).

Після Першої світової війни, коли Закарпаття перебувало в складі Чехословаччини (1919 – 1938 рр.), заповідною справу досліджували чеські вчені А. Златнік, А. Гілітцер, М. Дейл. Вони були першими, хто розробив картосхему природоохоронних об'єктів нинішньої території Закарпаття. За участі А. Златніка було вирішено розширити резерват до 560 га, а резерват «Тиха» до 110 га. В резерватах, які мали пралісові екосистеми, були проведені різні дослідження, результати яких слугують науковцям для проведення спостережень до цього часу (*Поп. С., 2011*).

Після приєднання Закарпаття до УРСР раніше створені заповідні території, де були найкращі лісові екосистеми, зазнали великої шкоди, і практично всі були знищені. Чеські та польські вчені ще в 1966 році пропонували заснувати міжнародний трilaterальний заповідник. Перший на Закарпатті заповідник республіканського значення був саме Карпатський заповідник, який заснували лише в 1968 р., поступово до заповідника увійшли сім гірських масивів. В 1989 р. було прийнято рішення створити перший НПП «Синевир» (*Поп. С., 2011*)

Новий етап розвитку заповідної території на Закарпатті розпочинається лише на початку 90-х років. В 1992 р. КДЗ отримав Сертифікат ЮНЕСКО про включення до світової мережі біосферних резерватів. Таким чином створюється міжнародний польсько-словацький резерват «Східні Карпати», що межував зі Стужицьким масивом. У 1995 році був створений Регіональний ландшафтний парк «Стужиця». На його основі за Указом Президента України в 1999 року було прийнято рішення створити Ужанський НПП, і в цей же період він стає частиною тристороннього українсько-

польсько-словацького біосферного резервату «Східні Карпати». Ще одною цінністю є НПП «Зачарований край», який був створений в 2009 р. (Поп. С., 2011)

Природно-заповідний фонд Закарпатської області (дивитись *додаток А*) активно розвивається, і на сьогоднішній день включає:

- Ужанський Національний природний парк;
- Національний природний парк «Зачарований край»;
- Національний природний парк «Синевир»;
- Карпатський біосферний заповідник;
- Регіональний ландшафтний парк «Притисянський» (*Парки та заповідники Закарпатської області <http://surl.li/hbqcc>*)

Тож, Закарпатська область єдина область України, яка межує зразу з чотирма європейськими країнами. Заповідна справа створювалась дуже довго і складно, оскільки територія перебувала спочатку в Австро-Угорській імперії, а пізніше була в складі Чехословаччини. Саме завдяки цінним буковим пралісам, які були дуже важливими для Європи, було прийнято рішення розвивати заповідну справу на території Закарпаття і створювати природно-охоронні території такі як: Карпатський біосферний заповідник та Національні природні парки.

II. СУЧАСНИЙ СТАН ВИКОРСИТАННЯ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ НПП ЗАКАРПАТТЯ

2.1. Ужанський НПП

Ужанський національний природний парк є унікальним національним природним парком в Україні. Знаходиться в Карпатах, у Великоберезнянському районі Закарпатської області. Особливою унікальністю парку вважається те, що він є частиною тристороннього, транскордонного українсько-польсько-словацького Міжнародного біосферного резервату «Східні Карпати», який створили за програмою «Людна і біосфера» ЮНЕСКО та входить в світову мережу резерватів ЮНЕСКО (*Про парк <http://surl.li/hlgwn>*)

Парк створений з метою збереження, відтворення та раціонального використання типових і унікальних природних комплексів Східних Карпат, які мають цінну екологічну, наукову, естетичну, освітню, рекреаційну та оздоровчу важливість. На сьогоднішній день загальна площа парку становить 46 147 га, (див. *Додаток Б*) (*Положення про Ужанський національний парк <http://surl.li/hcrbq>*)

Для того, щоб парк міг виконувати свої наукові та природоохоронні функції було прийнято рішення створити науковий відділ, відділ відпочинку, відділ екологічної освіти та охорони, відтворити й раціонально використовувати природні ресурси. Створений інформаційний центр парку, який розташований в селі Ужок (*Положення про Ужанський національний парк <http://surl.li/hcrbq>*)

Основними завданнями Ужанського НПП є:

- Збереження та відтворення цінних природних та історико-культурних комплексів і природних об'єктів Східних Карпат, у тому числі підтримання та забезпечення еколого-природної рівноваги регіону.

- Створення умов для організованого туризму, відпочинку та інших видів рекреаційної діяльності в природних умовах, дотримання режиму охорони заповідних природних комплексів та об'єктів.

- Організація та проведення наукових досліджень, у тому числі вивчення природних комплексів та їхніх змін в умовах рекреаційного використання, розробка та впровадження наукових рекомендацій з питань охорони навколишнього середовища, відтворення окремих видів рослин і тварин, відновлення порушених екосистем, управління та моніторинг використання природних ресурсів, ландшафту та біорізноманіття.

• Проведення екологічної навчально-виховної роботи (*Положення про Ужанський національний парк <http://surl.li/hcrbq>*)

Функціональне зонування Ужанського НПП поділено на 4 функціональні зони, (див. Додаток В), які на сьогоднішній день використовуються:

1. Заповідна зона
2. Зона регульованої рекреації
3. Зона стаціонарної рекреації
4. Господарська зона (*Функціональне зонування <https://synevyr-park.in.ua/pro-nas/pro-park/>*)

На сьогоднішній день все більше набуває популярності пішохідний туризм по туристичним екологічним маршрутам Ужанського парку. У рамках національно-культурної програми розвитку, збереження історії регіону, культури та ландшафтного середовища розроблено концепції Східно-Карпатського туристичного маршруту. Ці маршрути виділяються універсальністю, оскільки складаються зі стежок та маршрутів різної протяжності та складності, які починаються та закінчуються біля головних транспортних магістралей. Головна їхня особливість – це безпечність, адже маршрути облаштовуються і маркуються. Важливо, що на маршрутах розташовані туристичні стоянки та турбази, де можна відпочити. Під час прогулянки по туристичним маршрутам можна знайомитися з історичними місцями, архітектурою, культурою й іншими визначними пам'ятками (*Туристичними шляхами Українських Карпат <http://www.nbu.gov.ua/node/4137>*).

На території Парку розроблено 17 туристичних маршрутів, загальною протяжністю більше 140 км, та 5 екологічних стежок. Через те, що Ужанський парк розташований у прикордонній зоні, по деяким маршрутам можна проходити лише з дозволу Прикордонної служби України та з обов'язковим супроводом працівників парку (*Рекреація <http://surl.li/hcrct>*).

Найпопулярніші екологічні маршрути Ужанського НПП:

1. с. Княгиня – ур. Чорні млаки – турбаза «Дубовий гай» (14 км);
2. Турбаза «Дубовий Гай»-г. Голаня -с. Кострино (8 км);
3. с. Жорнава-урочище Парашинський -с. Жорнава (8 км);
4. Ужок-виток р. Сян-перевал Ужок (2 км) (*Маршрут <http://surl.li/hcrdk>*).

В Ужанському НПП добре розвивається гірськолижний туризм. На території парку є гірськолижний курорт «Красія» (див. *рис. 2.1*), який розташований в с. Вишка Великоберезнянського району, за 65 км від м. Ужгород. Курорт розмістився на

північному схилі гори Красія (1036 м) – ідеальне місце для людей, які люблять гірськолижний спорт. Тут створені найкращі умови завдяки різним типам підйомників та трас, які підходять для людей з різним рівнем підготовки. Найдовший гірськолижний схил – більше ніж 3 км. Гірськолижний курорт відвідують не лише любителі та спортсмени з м. Ужгорода та прилеглих сіл, але й з інших областей України та навіть з-за кордону. Тут є оренда обладнання, каси та ресторани, також є гірськолижна школа, де надаються послуги тренера (*Гірськолижний курорт «Красія» <https://krasiya.info/ua/>*)

Рис 2.1: Гірськолижний курорт «Красія»

Джерело: Гірськолижний курорт «Красія» <https://krasiya.info/ua/>

Облаштовано оглядові та інформаційні майданчики на Ужоцькому перевалі та на в'їзді в парк з Львівської області. Є можливість відвідати інформаційний центр парку в селі Ужок (*Рекреація <http://surl.li/hcrct>*)

На території парку існує багато неживих пам'яток природи. Неподалік від с. Княгиня є карстові печери та місце, де відбулося падіння найбільшого метеориту в Європі. Його уламки зберігають в музеях Відня та інших міст світу. Найбільший уламок, вагою 279 кг (див. *рис. 2.2*), був знайдений в районі «Чорні млаки», де зараз прокладено екологічний маршрут (*Гетьман В.В., 2012 р.*)

Рис 2.2: Метеорит Княгиня

Джерело: Метеорит Княгиня <http://surl.li/hcret>

Справжньою унікальністю парку є букові праліси, які ростуть тут вже тисячоліттями (*Ужанський національний природний парк <https://uzhanskyi-park.in.ua/>*)

Національний парк надає автобусні групові екскурсії, де працівники парку розкажуть і покажуть про знакові та історичні місця. Послуги розміщення пропонуються в садибі Ново-Стужицького природоохоронного науково-дослідного відділу, який розташований на території парку. В парку є окремо відведені зони, де можна облаштувати намети (*Ночівля <http://surl.li/hcrfp>*) та створити власний невеликий кемпінг (див. *рис.2.3*). Територія огорожена, є вогнище, є стіл і лавки, альтанка або колиба, також є літній душ і туалети (*В наметі <http://surl.li/hbrxr>*)

Навколо території парку збудовано декілька готелів, якими турист може скористуватись, якщо він не любить ночівлю в наметах. Найбільш популярними є:

- Оздоровчий комплекс “Ужанські купелі”;
- Сімейний готель-ресторан «ЛіАн»;
- Туристичний комплекс Едельвейс (*В готелі <http://surl.li/hbrxk>*).

Рис 2.3: Кемпінгова зона для розкладання наметів

Джерело: В наметі <http://surl.li/hbrxr>

На території парку є шість дерев'яних церков, кожна зі своєю історією. Всі туристичні маршрути прокладені так, що можна побачити визначну архітектурну спадщину. Дерев'яні церкви є прикладом традиційної бойківської архітектури 17-18 ст.. Вони збереглись до нашого часу та мають важливе значення для української культури. Найпопулярніші дерев'яні церкви серед туристів:

- Церква Покрови Пресвятої Богородиці (Кострино)
- Церква Святого Василя Великого (Сіль)
- Церква Святого Архистратига Михаїла (Ужок)

- Церква святого Івана Предтечі (Сухий) (*Дерев'яні церкви – пам'ятка архітектури <http://surl.li/hbrys>*)

На сьогоднішній день Ужанський НПП має значний туристичний потенціал, який він намагається використовувати. Парк пропонує різні екскурсії та прогулянки, які дають можливість туристам насолоджуватись і досліджувати природну унікальність парку, а також більше дізнаватись про історико-культурну спадщину парку. Розвивають пішохідний туризм завдяки великій мережі пішохідних маршрутів, які проходять через мальовничі природні об'єкти. Ужанський НПП має можливість надавати розміщення туристам в садибі та на кемпінговій облаштованій зоні, яка знаходиться на території парку. В межах парку є гірськолижний курорт, який підходить як для новачків, так і для спортсменів.

2.2. НПП «Синевир»

Національний природний парк «Синевир» був створений постановою Ради Міністрів УРСР в 1989 р. у Міжгірському районі Закарпатської області. Мета НПП «Синевир» полягає в збереженні, відтворенні та раціональному використанні природних ресурсів комплексів та об'єктів, які мають особливу освітню та естетичну цінність у межах різних висотних поясів південно-західних макро схилів Горган (*Положення про національний природний парк «Синевир» <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0521737-11#Text>*)

Основні завдання парку полягають в:

- Збереженні та відтворенні важливих природних та історико-культурних комплексів і об'єктів;
- Створенні умов для організованого туризму, відпочинку та інших видів рекреаційної роботи серед природних умов з дотриманням режиму охорони заповідних природних комплексів та об'єктів;
- Організації та здійсненні наукові-дослідної роботи, у тому числі з вивчення природних територій та їхніх змін в умовах рекреаційного використання, розробці та впровадженні наукових рекомендацій з питань охорони природного середовища, відтворення окремих видів рослинного та тваринного світу, відновленні порушеної екосистеми, вміння правильно управляти та результативно використовувати природні ресурси, організовувати та проводити спостереження;

- Відродженні місцевих традицій природокористування, осередків місцевих художників та інших видів народної творчості тощо.

- Проведенні екологічної, освітньо-виховної робіт (*Положення про національний природний парк «Синевир»* <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0521737-11#Text>)

Для збереження в природних умовах всього генофонду флори і фауни, особливо рідкісних видів, парк поділено (див. Додаток Д) на 4 функціональні зони:

1. Заповідна зона включає територію Чорноріцького (ПНДВ) науково-дослідного відділення та сфагнове болото Глуханя Негровецького (ПНДВ). Загальна площа становить 5840 га.

2. Зона регульованої рекреації, 21377 га.

3. Зона стаціонарної рекреації, 8 га.

4. Господарська зона, 7 390 га (*Функціональне зонування* <https://synevyr-park.in.ua/pro-nas/pro-park/>).

Головною родзинкою парку є озеро Синевир (див. *рис. 2.4*), найбільше гірське озеро в Україні. Розташовано воно між горами серед смереково-ялинового лісу на висоті 989 м н.р.м., неподалік від села Синевирська Поляна. Середня глибина становить 8-10 м, а найглибша точка – 23,5 м. Максимальна температура води в озері становить 13 градусів Цельсія. Озеро – одне з семи чудес України та водно-болотне угіддя, яке має міжнародне значення. Посередині озера є невеликий острівець, завдяки якому його називають ще «Морським оком». На півострові можна побачити 13 метрову композицію «Силь і Вир», вирізану з червоного дерева вагою близько 30 тон. Для відвідувачів тут є можливість покататись по озеру на плотах або навколо озера на конях (*Озеро Синевир* <https://synevyr-park.in.ua/location/ozero-synevyr/>)

Рис 2.4: Озеро Синевир

Джерело: Озеро Синевир [Електронний ресурс] <http://surl.li/hcrko>

Окрім озера тут також можна побачити дивовижні гори і кришталево чисті водоспади, річки та озера, заповідні болота і праліси, які занесені до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. У дикій природі також можна зустріти вовка, рись, оленів та козуль (*Синеvir* <http://surl.li/hauhm>)

По словам адміністрації НПП «Синеvir», вони прагнуть максимально використати природні та історико-культурні рекреаційні ресурси для того, щоб створити комфортне середовище для відпочинку та оздоровлення відвідувачів парку. На сьогоднішній день тут створено 3 екологічні стежки, розроблено 6 пішохідних маршрутів. Для розвитку пішохідного туризму на території парку створено мережу маркованих гірських туристичних стежок (*Рекреація* <http://surl.li/hcjwa>).

Екологічні стежки:

1. «Колочава» - протяжність (15 км)
2. Музей лісу і сплаву – Дике озеро «Озірце» (4 км)
3. Урочище Красний – озеро Синеvir (3,2 км) (*Маршрути* <http://surl.li/hbsee>)

На території парку є невеликий гірськолижний курорт «Синеvir» (див. *рис. 2.5*), який розташований біля підніжжя гори. На території якого є 2 підйомники та лише дві траси, які здебільшого будуть цікаві лише новачкам, оскільки довжина трас складає 1 км та 500 м. На базі є прокат спорядження та індивідуальні заняття з інструктором (*Гірськолижний курорт «Синеvir»* <http://surl.li/hauji>).

Рис. 2.5: Гірськолижний курорт «Синеvir»

Джерело: Гірськолижний курорт «Синеvir» <http://surl.li/hauji>

Адміністрація парку має змогу розміщувати туристів в наступних закладах розміщення:

- Мотель «Остріки» - 12 місць;
- Рекреаційне містечко «Рибачинка» -30 місць (*Житло від парку* <http://surl.li/haukj>)

В Національному природному парку «Синеvir» є багато облаштованих місць для кемпінгу, з альтанками та місцями для вогню. Найбільш популярні серед туристів

місця для кемпінгу є території урочищ Гамованка, Рабачинка, Студений, Чорна Ріка, Квасовець та Сухар (В наметі <http://surl.li/haule>).

З 2011 р. на території парку працює найбільший в Україні реабілітаційний центр для бурих ведмедів (див. *рис. 2.6*), які постраждали від жорстокого поводження чи неналежного догляду. Територія парку за ландшафтно-кліматичними умовами відповідає природному середовищу їх проживання. Площа центра складає 12 га лісу, тут проходять реабілітацію 30 ведмедів, які перебували до цього в цирку чи в контрабандистів. Центр з задоволенням приймає туристів (*Реабілітаційний центр бурого ведмеда* <http://surl.li/haulw>)

Рис 2.6: Реабілітаційний центр бурих ведмедів

Джерело: Реабілітаційний центр бурого ведмеда, Синеvir <http://surl.li/haums>

Національний природний парк «Синеvir» надає екскурсійні послуги.

Найпопулярнішими екскурсіями серед туристів є:

1. Прогулянка на конях
2. Відвідування Реабілітаційного центру бурого ведмеда
3. Екскурсія візит-центром та історико-краєзнавчим музеєм
4. Відвідування території озера Синеvir (*Туристичні маршрути* <http://surl.li/hbsfu>)

Розвиток культурно-історичного туризму на території парку відбувається завдяки таким об'єктам історичної спадщини:

- Музей – церква Святого Духа
- Музей військової історії Колочави
- Школи-музеї Колочави
- Музей «Старе село» у Колочаві
- Музей лісу і сплаву (*Об'єкти історичної спадщини* <http://surl.li/hauni>)

Тож, на сьогоднішній день НПП «Синеvir» надає можливість проходити туристичні маршрути та екологічні стежки. На території парку є різноманітна

культурно-історична спадщина, яка використовується для проведення екскурсій. В межах парку є можливість споглядати за ведмедями в їхньому природньому середовищі існування. В парку є багато зон для кемпінгу та можливість розміщення в motelі.

2.3. НПП «Зачарований край»

Національний природний парк «Зачарований край» є дивовижним місцем для відпочинку, саме тут можна походити досить привабливими маршрутами і одночасно побачити багато несподіваного. Парк є одним із наймолодших об'єктів, який включений до природно-заповідного фонду України (*Національний природний парк «Зачарований край», Льниця <http://surl.li/haunz>*)

Парк створений на площі однойменного регіонального ландшафтного парку, який працював з січня 2002 р. Головна мета створення – збереження, відтворення та раціональне користування типових та рідкісних природних комплексів Східних Карпат, які мають важливе природоохоронне, естетичне, наукове, рекреаційне та оздоровче значення в Закарпатській області. Площа парку становить 6101 га (Див. Додаток E). Парк є природоохоронною, рекреаційною, культурно-освітньою, науково-дослідною установою, який має загальнодержавний статус і входить до ПЗФУ (*Національний природний парк «Зачарований край» <http://surl.li/hcrnm>*)

Основні завдання парку є:

- Збереження цінних природних та історико-культурних територій і об'єктів, які знаходяться на площі парку;
- Створення умов для організованого туризму, відпочинку та інших видів рекреаційної діяльності серед природи з дотриманням режиму охорони заповідних природних територій та об'єктів;
- Проведення наукових досліджень природних територій та їхніх змін з використанням рекреації, створення наукового плану щодо питань з охорони природного середовища та ефективного використання природних ресурсів;
- Виконання екологічних освітньо-виховних завдань (*Про парк <https://nppzk.info/pro-park.html>*)

Функціональне зонування НПП «Зачарований край»:

1. Заповідна зона, загальна площа 1332,1 га.
2. Зона регульованої рекреації 1952,6 га.
3. Зона стаціонарної рекреації 16,1 га.
4. Господарська зона 2800 га.

На території парку збереглися букові праліси, які внесені до ЮНЕСКО. Тут розташована більша частина водозбірної території однієї з приток Тиси – р. Боржава, яка є найбільшою річкою Закарпаття, великі площі займають водно-болотні угіддя, верхове сфагнове болото «Чорне Багно» (*Про парк <https://nppzk.info/pro-park.html>*)

Чорне Багно – це болото, яке знаходиться на території Національного природного парку «Зачарований край» між горою Бужора та горою Мартинський Камінь, які розташовані на хребті Великий Діл (див. *рис 2.7*). Площа болота становить 34 га, а висота над р.м. від 820 м до 860 м. Болото є сфагським, яке зазнало впливу меліорації та руйнувань під час Другої світової війни. Дерев'яна рослинність на поверхнях болота є невеликою, кругом болота ліс, сформований з бука, смереки і ялини. Загальна кількість рослин становить 72 види, з яких 4 занесені до Червоної книги України (*НПП «Зачарований край»: що подивитись? (<http://surl.li/hbskc>)*).

Рис. 2.7: «Чорне багно» НПП «Зачарованого краю»

Джерело: НПП «Зачарований край»: що подивитись? <http://surl.li/hbski>

Водоспад «Гучало» розташований на території парку в с. Підгірне (див. *рис. 2.8*). Водоспад складається з одного великого каскаду та двох менших. Висота падіння води 5-6 м (*НПП «Зачарований край»: що подивитись? <http://surl.li/hbskc>*).

Рис: 2.8: Водоспад «Гучало» НПП «Зачарованого краю»

Джерело: НПП «Зачарований край»: що подивитись? <http://surl.li/hbskc>

Білий камінь – це невелике урочище, розміщене недалеко від с. Підгірне, свою назву отримало від великого каменю на його території (див. *рис. 2.9*). Висота каменю складає 8 м (*НПП «Зачарований край»*: що подивитись? <http://surl.li/hbskc>)

Рис. 2.9: Білий камінь НПП «Зачарованого краю»

Джерело: Білий камінь, Підгірне <http://surl.li/hbsls>

Геологічний заказник "Зачарована Долина" (див. *рис. 2.10*), називають найбільш оригінальним скельним масивом України. Його площа становить 150 га. Саме тут знаходиться великий Смерековий Камінь висотою 20 м (*Геологічний заказник «Зачарована долина» <http://surl.li/hbsmk>*).

Рис: 2.10: Геологічний заказник "Зачарована Долина"

Джерело: Геологічний заказник «Зачарована долина» <http://surl.li/hbsmk>

Найбільш популярними формами занять туристів на території НПП є короткотривалі відпочинки у літній період та гірськолижний спорт у зимовий період. Не дивлячись на досить сприятливі умови і наявність унікальних природних об'єктів, рівень використання рекреаційних ресурсів в парку знаходиться на початковій стадії (*НПП «Зачарований край» <http://surl.li/hcozy>*).

Провідною частиною туристичної інфраструктури на території НПП є піші еколого-пізнавальні маршрути. На сьогоднішній день прокладено 6 маршрутів з загальною протяжністю 36,5 км, деякі з них мають радіальне спрямування, тобто вони

не закріплені. Маршрути облаштовані зонами відпочинку, інформаційними стендами, вказівними знаками та промарковані (НПП «Зачарований край» <http://surl.li/hcozv>).

Популярні туристичні маршрути на території парку «Зачарований край»:

1. с. Підгірне – урочище «Росоха» (3 км)
2. с. Підгірне – урочище Скельні масиви «Смерковий камінь» (13,6 км)
3. урочище «Чорне Багно» - гора Бужора (4,9 км)
4. урочище «Кам'янка» - Мінеральне джерело (3,6 км)
5. с. Ільниця, присілок Новоселиця – урочище Скельні масиви «Смерковий камінь» (1,6 км) (Маршрути <http://surl.li/hcpcg>)

Отже, на сьогоднішній день НПП «Зачарований край» не використовує настільки туристичний потенціал, як інші НПП Закарпаття. На території парку є лише розроблені туристичні маршрути, які проходять через різні унікальні природні об'єкти парку.

III. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ПРИРОДНИХ ПАРКІВ ДЛЯ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В ЗАКАРПАТТІ

3.1. Проблеми використання національних природних парків у сфері туризму

Національні парки мають дуже великі ресурси для реалізації туристичної діяльності. На відміну від природних заповідників, де суворо заборонена будь-яка господарська діяльність, то серед основних завдань НПП України, які визначені 20 ст. Закону України «Про природно – заповідний фонд України», визначено важливість створення всіх умов для організованого туризму, відпочинку та інших видів рекреаційної діяльності на території парку, не пошкоджуючи навколишнє природне середовище. Таким чином всі три НПП Закарпаття намагаються розвивати туризм, який буде відповідати вимогам законодавства (*Коніщева Н., Ткачова С., 2020*).

Спільне у всіх трьох НПП Закарпаття є те, що вони мають букові праліси, які занесені до Світової спадщини ЮНЕСКО, особливі екосистеми та унікальну флору і фауну.

Відмінним є те, що гірськолижний курорт є тільки в Ужанському НПП та НПП «Синевир», не дивлячись на те, що НПП «Зачарований край» має всі природні ресурси для розвитку гірськолижного туризму.

Особливе є те, що на території НПП «Синевир» є найціннішим озеро Синевир, яке є найбільшим та найглибшим високогірним озером України. Також найбільший в Україні Реабілітаційний центр бурих ведмедів. Ужанський парк особливий своїм розташуванням – він єдиний трилатеральний НПП в світі. Особливістю НПП «Зачарованого краю» вважається Зачарована долина, яка є геологічним заказником і складається з скель з висотою від 20 до 100м.

Недостатня площа заповідних територій та велика площа антропогенних ландшафтів, де використовуються об'єкти рекреації, є характерним для всіх парків України. Для розвитку туристичної діяльності на територіях НПП України є створені законодавчі умови, а для охорони природного середовища є виділені спеціальні території для рекреації та розвитку різних видів туризму.

Але є загальні державні проблеми, які стосуються держави і їх вирішення залежать саме від неї. Типові проблеми з боку держави є:

- Немає єдиних методів визначення рекреаційних навантажень та контролю.
- Немає зрозумілого правового забезпечення щодо рекреації на територіях НПП.

- Недостатній рівень фінансового забезпечення зі сторони держави;
- Відсутність фінансування на розвиток інфраструктури
- Різне підпорядкування і нема одної стратегії управління та розвитку установ НПП;

- Низький рівень заробітних плат (*Мілінчук О., 2017*)

Науковці виділяють ряд проблем, вирішення яких залежить від місцевого самоврядування та адміністрації парку, а саме:

- Досить низька мотивація співробітників парку та небажання працювати;
- Відсутні маршрути та програми, які розроблені для різних типів туристів, а також турпродукти, які б мали відповідати вимогам міжнародного рівню.

- У працівників парку мало досвіду та знань, які є необхідні для успішної організації туризму.

- Недостатньо детальної та спеціалізованої інформації про райони, де здійснюються еколого-пізнавальні тури та програми.

- Місцеві адміністрації та органи самоврядування не сприймають установи НПП, небажання співпрацювати;

- Нема якісного рекламно-інформаційного матеріалу.

- Низька комфортабельність інфраструктури.

- Недостатньо детальної та спеціалізованої інформації про райони, де здійснюються еколого-пізнавальні тури та програми.

- Нема якісного рекламно-інформаційного матеріалу (*Теодорович Л., 2013, Мілінчук О., 2017*)

Після проведено дослідження можна сказати, що саме через ці проблеми, які стосуються НПП України, стримується розвиток туризму на територіях НПП і Закарпаття серед них не виняток. Для НПП Закарпаття так само характерні ці проблеми як на державному так і на місцевому рівні, які потрібно вирішувати. Сама головна проблема є недостатнє державне фінансування парків, і через це не вистачає коштів для розвитку туристичної інфраструктури і туристично-рекреаційної діяльності. Нема єдиного методу, як правильно використовувати рекреаційні зони, щоб не робити навантаження на навколишнє середовище парків, а адміністрація парків іноді порушує установи, які є визначені законом про НПП, наприклад, нелегальна вирубка лісів. Через нестачу досвіду та знань, адміністрація не вміє правильно організувати туризм на територіях парків тим самим не пошкоджуючи їх.

Цікаво було розглянути відгуки туристів, які відвідували НПП Закарпаття. Головне питання полягало в тому, чи помічають вони взагалі проблеми парку та чи важливо це для них під час відпочинку та перебування на території парку. Для аналізу використовувалися відгуки, які доступні на платформі Google карта, по кожному НПП парку Закарпаття. Аналізувався період з 1 січня 2021 р. до 31 грудня 2022 р.

Загальна кількість відгуків НПП «Зачарованого краю» за 2021-2022 роки становила 92 відгуки з яких 21,1% були негативними. Кожен 5-й відвідувач залишився незадоволеним. НПП «Синевир» за 2021-2022 роки – 756 відгуків, з яких погані були 13,5%, тобто кожен 11-й відвідувач залишався незадоволеним. Загальна кількість відгуків Ужанського НПП за 2021-2022 роки - 315, з них негативними були 16,5 %. Кожен 6-й відвідувач залишався незадоволеним (див. рис. 3.1)

В результаті аналізу було виявлено, що Синевир, який має відвідувачів у 8 разів більше, ніж НПП «Зачарований край» та Ужанський НПП, має набагато менший відсоток незадоволених туристів.

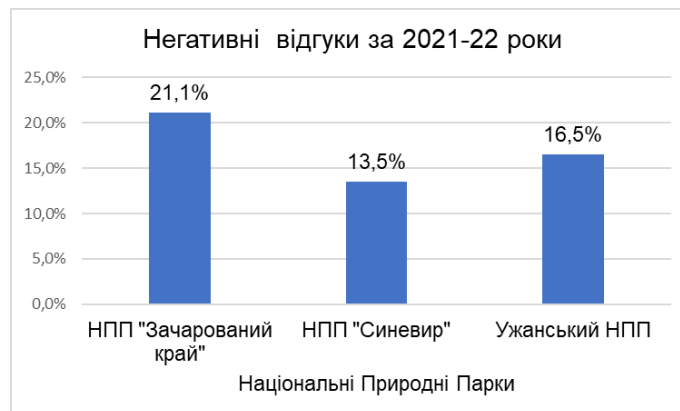

Рис 3.1: Кількість негативних відгуків НПП Закарпаття за 2021-22 роки

Джерело: Власна редакція

Було прийнято рішення виділити загальні та особливі причини незадоволення відвідувачів НПП.

Всі негативні відгуки, які були характерні для всіх трьох НПП Закарпаття, було розділено на кілька груп:

- Туристично-рекреаційна діяльність (відгуки про туристичні маршрути, екостежки, екскурсії та ін.);
- Туристична інфраструктура (відгуки про заклади розміщення та підприємства харчування);
- Транспортна інфраструктура (відгуки про дороги, стоянки, доріжки по парку);

- Забруднення довкілля (вирубка лісів, сміття, затоптування флори, вихлопні гази через автомобілі та ін.).

НПП «Зачарований край». На діаграмі ми можемо побачити головні проблеми, через які турист не зміг поставити позитивний відгук (Рис. 3.2). Найбільша проблема за думкою туристів є забруднення довкілля, з яких 30% вказали на це. Територія парку не доглядається, оскільки всюди багато сміття, яке люди залишають після відпочинку, повалені дерева, які не прибираються.

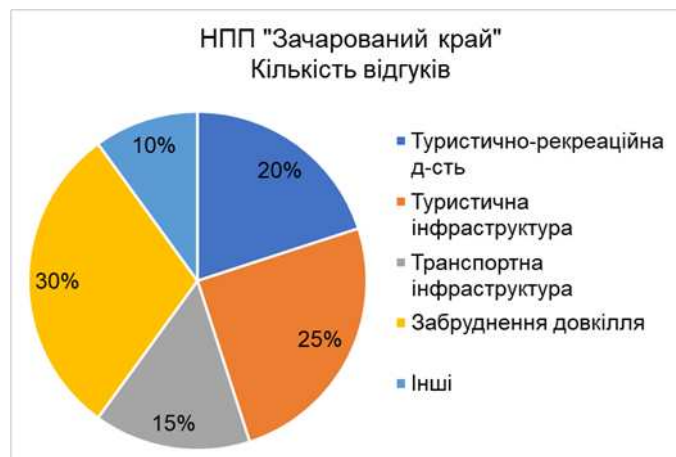

Рис 3.2.: Головні проблеми НПП «Зачарований край»

Джерело: Власна редакція

Наступна значна проблема серед туристів є відсутня туристична інфраструктура, на яку вказали 25% людей, проявляється вона в тому, що на території парку взагалі відсутня кемпінгова зона, немає можливості розміщувати в парку туристів, які хочуть приїхати відпочити на декілька днів. Відсутні заклади харчування.

Відвідуючи парк, люди хочуть скористатись всіма можливостями відпочинку і для них важливо, як можна організувати дозвілля на території парку. 20% вказали на необхідність покращення туристично-рекреаційної діяльності. На думку туристів, потрібно оновити туристичні маршрути, зробити комфортні доріжки для прогулянок, бо зараз заважають ті, хто на джипах та мотоциклах.

Для людей, які їздять на автомобільному транспорті, є дуже важливим в якому стані перебуває дорога, тому 15% людей звертають увагу, що потрібно відремонтувати транспортну інфраструктуру, оскільки дорога до парку перебуває в жахливому стані, яка не змінюється протягом багатьох років та нема хорошої стоянки для автомобілів біля парку. 10% вказали на інші проблеми, такі як: вирубка лісів, відсутність грибів тощо.

Ужанський НПП. На діаграмі (Рис. 3.3) можна побачити переважно схожі проблеми за НПП «Зачарований край». Забруднення довкілля та туристична інфраструктура знаходяться на одному рівні, оскільки на обидві проблеми вказало 23% людей. Аналізуючи відгуки по забрудненню довкілля, визначили, що головною проблемою стала відсутність смітників, що призвело до забруднення території парку. Туристи вважають, що територія не доглядається належним чином через безгосподарність адміністрації, яка за це відповідає. Туристична інфраструктура потребує розвитку та покращення, замало кемпінгових зон для відпочинку.

Рис.3.3: Головні проблеми Ужанського НПП

Джерело: Власна редакція

На проблему транспортної інфраструктури вказало 21% людей. На їхню думку, дороги до парку в жахливому стані, їх потрібно ремонтувати, оскільки це ускладнює доступність парку. На проблему туристично-рекреаційної діяльності вказало 19%: туристичні маршрути треба поновити, покосити траву, через яку проходить маршрут, містки до джерел треба замінити. Аналізуючи проблеми по відгукам, виявилось, що 8% людей скаржаться на обслуговування на території парку, в чому саме полягає проблема в обслуговуванні, на жаль більш детально розписано не було. Інші проблеми становлять 6%, в основному це вирубка лісу.

НПП «Синевир» має найбільше відгуків за кількістю, оскільки є найвідвідуванішим парком Закарпаття. У негативних відгуках туристів були виявлені нові проблеми, які є тільки в цьому парку (Рис. 3.4).

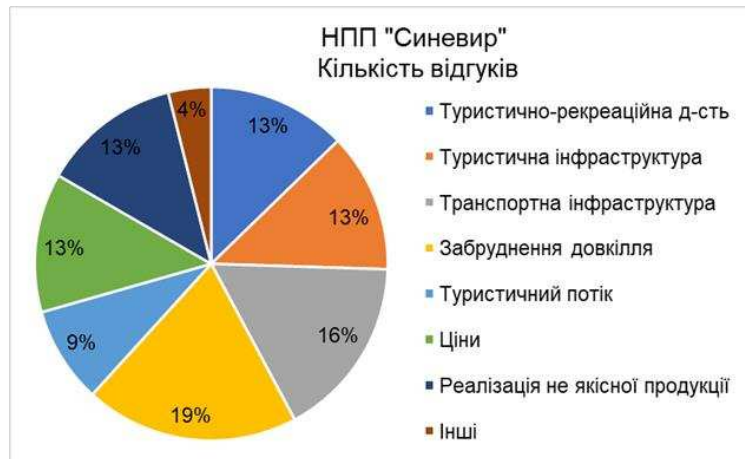

Рис. 3.4: Головні проблеми НПП «Синеvir»

Джерело: Власна редакція

Як ви вже помітили, то в попередніх парках важливою проблемою було забруднення довкілля, тому НПП «Синеvir» не виняток. 19% людей відмітили, що ця проблема є досить значною, оскільки більшість території парку засмічене пластиком, який не прибирається роками. Природне середовище парку постійно перебуває під впливом вихлопних газів, через автомобілі, які піднімаються до озера.

Наступна проблема – транспортна інфраструктура, на яку зауважили 16% людей. Головною проблемою є те, що для підйому до озера використовуються автомобілі, які загрожують небезпекою для тих туристів, що піднімаються пішки. Через сильний автопотік пішоходи постійно повинні протискатись до узбіччя, а двом автомобілям дуже важко розминутись. Дорога перебуває в дуже розбитому стані. Також важливо розширити площу стоянки, оскільки в святкові дні припаркувати автомобіль нема можливості.

На чотири проблеми такі як, туристично-рекреаційна діяльність, туристична інфраструктура, ціни та продаж неякісної продукції, загалом вийшла однакова кількість негативних відгуків, яка складає по 13%.

НПП «Синеvir» проводить досить велику туристично-рекреаційну діяльність, яку потрібно покращити. Потребує відновлення Музей лісу і сплаву. Проблема цін є дуже актуальною в парку, оскільки багато туристів не задоволені ними. Туристи вважають, що в парку дуже висока ціни, а деякі навіть зовсім не хочуть платити через те що, парк є державною природно-охоронною територією. Оплативши вхід, туристи не отримують ніякого квитка та чека за оплату.

Туристична інфраструктура потребує поновлення. Альтанок недостатньо і перебувають вони в досить поганому стані. Кемпінгові зони потрібно покращити, а

заклади розміщення, які надає парк, є недостатньо розвинутими, оскільки мало місць для розміщення і їх потрібно краще облаштувати. Продаж неякісної продукції сильно обурює відвідувачів парку, оскільки продукція така як мед, джеми та різні фіточаї не відповідають дійсності опису та якості, яку обіцяють продавці. Викликають незадоволення торговці, які настирливо пропонують та намагаються продати свою продукцію туристам та відвідувачам парку без їхньої зацікавленості в тому.

Важливою проблемою для туристів, які хочуть відпочити в тишині, є надмірний наплив туристів. На цю проблему зауважило 9 % людей. Туристи скаржаться на це, особливо коли є якісь святкові дні, оскільки парк перезавантажений і відпочити в тишині та насолодитись природою неможливо. Інші проблеми, на які звернули увагу 4% людей, це заборона купатись в озері та ловити рибу.

Таким чином, було виявлено головні проблеми, які заважають туристам відпочивати, і які характерні для всіх НПП Закарпаття, а саме:

- недоглянуті території парку, сміття, яке не прибирається роками, повалені дерева.
- недостатньо облаштовані зони для кемпінгів, аварійний стан альтанок; поганий стан доріг;
- необхідність поновлення туристичних маршрутів та екостежок; замінити інформаційних табличок та стендів, вдосконалення маркування маршрутів, заміна зламанних містків, через які проходять маршрути.

Відвідувачі НПП «Синевир» вказали на наступні проблеми:

- сильна завантаженість парку, особливо у святкові дні
- висока плата за вхід, стоянку
- продаж неякісних продуктів на території парку, настирливість продавців

3.2. Перспективи використання національних природних парків у сфері туризму

Як показує практика Національних парків світу, завдяки географічному розташуванню, особливостям клімату, унікальності флори та фауни, культурно-історичній спадщині на територіях парків досить широко можна використовувати туристичний потенціал. На сьогоднішній день НПП Закарпаття використовує не весь туристичний потенціал, яким він володіє, оскільки головним чином це залежить від державного фінансування, що значно відрізняє парки Закарпаття від європейських та взагалі світових.

Якщо говорити про туристичний потенціал світових НПП, то можна побачити, що більшість НПП розвиває саме туристично-рекреаційну діяльність з метою задовільнити потреби туриста, використовуючи й не пошкоджуючи саму природу парку, щоб відвідувач більше часу проводив на території парку. На всіх територіях НПП знаходиться унікальна флора та фауна, яку можна використовувати, як розвагу для туристів. Найбільше популярним заняттям серед туристів є фотополювання, яке дає можливість зробити фотокадри не лише про самих тварин та рослин, а також про природу парку. Цей вид заняття є дуже популярним в європейських парках світу. На територіях НПП Закарпаття, цей вид діяльності успішно б працював, оскільки для нього є всі можливості. Також можна встановити веб-камери та дистанційні камери, які будуть транслювати дике життя тварин в їх природніх умовах, тим самим не турбуючи та не лякаючи їх.

Щоб весело та цікаво проводити час на території парку, можна створити таку діяльність для туристів, як геокешінг. Це досить нова розвага, яка набирає популярність серед туристів, котрі полюбляють відвідувати національні парки з метою відшукати якийсь тайник і отримати незабутні враження. Геокешінг є сучасною розвагою, яка складається з пошуку «скарбів». Національні парки Закарпаття також можуть створити таку атракцію на територіях парку за окрему плату.

На територіях НПП часто розробляються екологічні стежки та туристичні маршрути, під час яких можна побачити різні визначні пам'ятки живої та неживої природи. На території парків Закарпаття є багато розроблених екостежок та маршрутів, які потребують вдосконалення, яке полягає в поновленні маркування, заміні інформаційних та вказівних стендів і табличок.

Для тих, хто не вміє або просто не любить кататись на лижах, але хоче так само активно проводити час на територіях НПП, вигадали новий вид активної ходьби, яка створена саме для зимового періоду, це снігоступи. В Європі ця активність вже є досить розвинутою та популярною серед туристів. На територіях НПП Закарпаття завдяки рельєфу та кліматичним особливостям, зимній період в горах починається відносно рано і триває досить довго, що дає можливість для такого роду активності. Перші снігові опади починаються вже на початку листопада і тримаються до середини березня. Завдяки цьому на території парків можна створити окремі туристичні маршрути, які будуть спеціалізовані саме для такого активного виду відпочинку, а також можна надавати в оренду спорядження.

Туристична інфраструктура є важливою складовою національних парків, оскільки саме від неї залежить термін відпочинку туриста. На сьогоднішній день все більше туристів любить обирати такий вид ночівлі як кемпінг, щоб як найкраще зблизитись з природою і насолодитись нею. Для хорошого кемпінгу важливим є обладнання, яке має бути в ідеальному стані і не шкодити природі. В парках Закарпаття є кемпінгові зони, які потрібно обов'язково розвивати та покращувати. На сьогоднішній день люди все більше турбуються про екологію, а тим більше на території НПП, які є природоохоронними. Завдяки цьому вигадали новий вид ночівлі, глемпінг. Вони не потребують капітальних ремонтів і будуються з екологічних матеріалів, які можна легко переносити з місця на місце. Такий вид ночівлі не шкодить природі, тому є досить популярним на територіях парку. НПП Закарпаття крім кемпінгових зон, мотелів, які потребують розвитку та покращення, може створити також глемпінг, який буде новинкою для туристів і буде користуватись попитом.

ВИСНОВОК

Метою даної кваліфікаційної роботи було на основі аналізу рівня використання туристичного потенціалу НПП Закарпаття на сучасному етапі, встановити існуючі проблеми та окреслити майбутні перспективи.

В процесі роботи визначили, що Національні парки - це природоохоронні, рекреаційні, культурно-освітні, науково-дослідні установи загальнодержавного значення, які створені з метою збереження, відтворення і ефективного використання природних комплексів та об'єктів, які мають важливу природоохоронну, оздоровчу, історико-культурну, наукову, освітню та естетичну цінність.

Вияснили, що туристичний потенціал НПП є сукупністю природних та культурних умов та можливостей, які використовують або можуть в перспективі використовуватись для збереження та відновлення екосистем та природних об'єктів. З'ясували, що НПП володіють таким туристичним потенціалом як: екологічні стежки, фотополування, снігоступи, веб-камери дикої природи, геокешінг, кемпінг та глемпінг.

Охарактеризували загальну характеристику НПП Закарпаття. Вияснили, що заповідна справа на Закарпатті розпочалась лише на початку 90-х років, завдяки буковим пралісам, які були включені до Світової спадщини ЮНЕСКО, і на сьогоднішній день вона активно розвивається. Головною цінністю Закарпаття є Ужанський НПП, «Синевир» НПП та «Зачарований край».

Проаналізували використання туристичного потенціалу та з'ясували, що всі три НПП розвивають саме активний вид відпочинку, створюючи різні туристичні маршрути та екологічні стежки. На територіях парку функціонують гірськолижні курорти. Розглядаючи туристичну інфраструктуру виявилось, що парк має свої власні мотелі, які створені для розміщення відвідувачів на територіях парку, а також створені кемпінгові зони з усім обладнанням.

З'ясували, що сучасна практика туристичного використання парків свідчить, що в малій мірі використовується потенціал для внутрішнього та міжнародного туризму. Проаналізували відгуки відвідувачів парків за 2021-22 роки і виявили характерні проблеми у напрямках: туристично-рекреаційна діяльність, туристична та транспортна інфраструктура та забруднення довкілля.

Встановили та обґрунтували перспективи використання НПП Закарпаття в сфері туризму. Вияснили, що НПП Закарпаття має досить великі перспективи, які можна в майбутньому реалізувати, не пошкоджуючи природне середовище. В першу чергу це

можуть бути такі розваги, як: фотополювання, веб та дистанційні камери, снігоступи, геокешінг, екологічні стежки.

Потрібно поновити та промаркувати туристичні маршрути, замінити інформаційні таблички, встановити мостики. Необхідно розвивати та вдосконалювати туристичну та транспортну інфраструктуру. Наприклад, створити глемпінги, покращити та розширити кемпінгові зони, встановити нові альтанки для відпочинку, відремонтувати дорогу, збільшити стоянку для автомобілів та зробити пішохідний тротуар для людей, які піднімаються до озера Синевир.

ПІДСУМКИ

Завдання дослідження:

1. Визначити сутність і мету створення НПП.
2. Визначити туристичний потенціал, яким володіють НПП.
3. Охарактеризувати НПП «Зачарований край», НПП «Синевир» і «Ужанський» НПП.
4. Проаналізувати використання туристичного потенціалу НПП Закарпаття на даному етапі.
5. Визначити проблеми використання туристичного потенціалу НПП Закарпаття.
6. Встановити й обґрунтувати перспективи використання НПП Закарпаття в сфері туризму.

Під час написання були використані такі методи дослідження: теоретичний аналіз літератури та інтернет джерел, систематизація (для написання основного тексту), аналіз відгуків та узагальнення (для написання висновків).

В процесі роботи визначили, що Національні природні парки – це природоохоронні, рекреаційні, культурно-освітні, науково-дослідні установи загальнодержавного значення, створені з метою збереження природних комплексів та об'єктів. Визначили, що туристичний потенціал НПП є сукупністю природних та культурних умов та можливостей, які використовують або можуть в перспективі використовуватись для збереження та відновлення екосистем та природних об'єктів. Охарактеризували загальну характеристику НПП Закарпаття. Вияснили, що заповідна справа на Закарпатті розпочалась лише на початку 90-х років, головною цінністю Закарпаття є Ужанський НПП, «Синевир» НПП та «Зачарований край». Проаналізували використання туристичного потенціалу та з'ясували, що всі три НПП розвивають саме активний вид відпочинку, створюючи різні туристичні маршрути та екологічні стежки. Розглядаючи туристичну інфраструктуру виянилось, що парк має свої власні мотелі, а також створені кемпінгові зони з усім обладнанням. З'ясували, що сучасна практика туристичного використання парків свідчить, що в малій мірі використовується потенціал для внутрішнього та міжнародного туризму. Проаналізували відгуки відвідувачів парків за 2021-22 роки і виявили характерні проблеми у напрямках: туристично-рекреаційна діяльність, туристична та транспортна інфраструктура та забруднення довкілля.

Встановили та обґрунтували перспективи використання НПП Закарпаття в сфері туризму. Вияснили, що НПП Закарпаття має досить великі перспективи, які можна в майбутньому реалізувати, не пошкоджуючи природне середовище. В першу чергу це можуть бути такі розваги, як: фотополювання, веб та дистанційні камери, снігоступи, геокешінг, екологічні стежки. Потрібно поновити туристичні маршрути, необхідно розвивати та вдосконалювати туристичну та транспортну інфраструктуру. Щодо транспортної інфраструктури потрібно відремонтувати дорогу, збільшити стоянку для автомобілів та зробити пішохідний тротуар для людей, які піднімаються до озера Синевир.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Dr. Berghauer S., 2012: Kárpátalja turizmusa/Főiskolai jegyzet. Beregszász, 115 pp
2. Бургаз О. А., Грудев П. Х., Кур'янова С. О., 2022: Заповідна справа: конспект лекцій. Одеса: Одеський державний екологічний університет, 2022. 150 с. – Режим доступу: <http://surl.li/hfxxq>. Дата звернення 06.05.2023
3. Бещадський національний парк [Електронний ресурс] Веб-сайт – Режим доступу: <https://www.bdpn.pl/> Дата звернення 03.05.2023
4. Білий камінь, Підгірне [Електронний ресурс] / – Режим доступу: <http://surl.li/hbsls> Дата звернення 03.05.2023
5. Біловезький Національний парк [Електронний ресурс] / Польська Туристична Організація – Режим доступу: <http://surl.li/hatax> Дата звернення 01.05.2023
6. Брасловець В., Гайдур М., Гамор Ф., Копач В., Мигаль А., Погорелов А., Поп С., Поляновський А., Потіш Л., Радик В., Турис Е., Тюх Ю., Шароді В., 2011: Природно-заповідний фонд Закарпатської області. Загальна редакція – С. Поп Ужгород, Всеукраїнське державне видавництво «Карпати» 21-26 с.
7. В готелі [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Ужанського національного природного парку – Режим доступу: <http://surl.li/hbrxk> Дата звернення 08.05.2023
8. В наметі [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Національного природного парку Синевир - Режим доступу: <http://surl.li/haule> Дата звернення 08.05.2023
9. В наметі [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Ужанського національного природного парку – Режим доступу: <http://surl.li/hbrxg> Дата звернення 08.05.2023
10. Веб-камери дикої природи та дистанційні камери [Електронний ресурс] / Government of Canada – Режим доступу: <http://surl.li/hcjge> Дата звернення 03.05.2023
11. Воронкова К., Безуглова М.: Фотополювання як форма сталого розвитку туризму в Астраханській області. Астраханський вісник екологічної освіти – 217 с.
12. Гетьман В. І.: Про функціональне зонування територій Національних природних парків світу та України 115-119 с.
13. Геокешінг у горах Гарц [Електронний ресурс] / Harzsports – Режим доступу: <http://surl.li/hcjhb> Дата звернення 03.05.2023

14. Геокешінг у Фінляндії [Електронний ресурс] / National Parks. Fi – Режим доступу: <https://www.nationalparks.fi/geocaching> Дата звернення 03.05.2023
15. Геокешінг, або ігри в які грають туристи [Електронний ресурс] / Точка. Net- Режим доступу: <http://surl.li/hbpuf> Дата звернення 03.05.2023
16. Геологічний заказник «Зачарована долина» [Електронний ресурс] / – Режим доступу: <http://surl.li/hbsmk> Дата звернення 07.05.2023
17. Гетьман В.В., 2012 р.: Національні природні парки України. Київ, Редакції газет природничо-математичного циклу. Бібліотека «Шкільного світу», географія 23-32 ст.
18. Гірськолижний курорт «Красія» [Електронний ресурс] / Офіційний сайт гірськолижного курорту «Красія» - Режим доступу: <https://krasiya.info/ua/> Дата звернення 07.05.2023
19. Гірськолижний курорт «Синевир» [Електронний ресурс] / I go to World com. – Режим доступу: <http://surl.li/haujj> Дата звернення 28.04.2023
20. Глемпінг у Карпатах – Сфери [Електронний ресурс] / Children camp Edelweiss – Режим доступу: <http://surl.li/hbptb> Дата звернення 07.05.2023
21. Головна інформація про Україну [Електронний ресурс] / Київський Національний університет імені Тараса Шевченка – Режим доступу: <https://intstud.knu.ua/about-ukraine/> Дата звернення 03.05.2023
22. Гродзинський М.Д., Стеценко М.П. (ред.) Заповідна справа в Україні: навчал. посібник. К. : Географіка, 2003. 306 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cutt.ly/86YSt1v> Дата звернення 29.04.2023
23. Дерев'яні церкви – пам'ятка архітектури [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Ужанського національного природного парку – Режим доступу: <http://surl.li/hbrys> Дата звернення 07.05.2023
24. Житло від парку [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Національного природного парку Синевир - Режим доступу: <http://surl.li/haukj> Дата звернення 06.05.2023
25. Закарпатська область [Електронний ресурс] / Karpaty info – Режим доступу: <https://www.karpaty.info/ua/uk/zk/> Дата звернення 29.04.2023
26. Закон України Про природно-заповідний фонд України, Розділ 3 «Загальні положення», стаття 20 [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12#Text> Дата звернення 28.04.2023

27. Зимове спорядження: снігоступи [Електронний ресурс] Gorgany PRO – Режим доступу: <http://surl.li/hbrwj> Дата звернення 03.05.2023
28. Кемпінг: комфортний відпочинок з родиною [Електронний ресурс] / Gorgany Pro – Режим доступу: <https://www.gorgany.com/pro/camping/> Дата звернення 03.05.2023
29. Коніщева Н., Ткачова С., 2020: Шляхи сталого розвитку туризму на територіях Національних природних парках. УДК 379.85 Інновації та технології 24-27 с.
30. Кривенкова Р. Ю., 2019: Поняття та сутність туристичного потенціалу: Державно-управлінський аспект. Електронне наукове фахове видання України з питань державного управління
31. Марич Х. М., 2006: Історія становлення та розвитку Національних природних парків. Актуальні проблеми держави і права УДК 351.777.83 (091). 391-392 с.
32. Маршрути [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Національного природного парку Синевир - Режим доступу: <http://surl.li/hbsee> Дата звернення 03.05.2023
33. Маршрути [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Ужанського національного природного парку – Режим доступу: <http://surl.li/hcrdk> Дата звернення 03.05.2023
34. Маршрути. Екологічні стежки [Електронний ресурс] / Офіційний сайт НПП «Зачарований край» - Режим доступу: <http://surl.li/hcpcg> Дата звернення 03.05.2023
35. Мельник А.В., Чир Н.В., 2019: Сучасні аспекти дослідження природно-заповідного фонду Закарпатської області як ядра для розвитку екологічного туризму. [Електронний ресурс] Український географічний журнал 45-46 ст.
36. Метеорит Княгиня [Електронний ресурс] / Місця в Карпатах – Режим доступу: <http://surl.li/hcret> Дата звернення 01.05.2023
37. Микитин Т.М., Остапчук С.М., Машта Н.О., Прокопчук А.В. 2018: Організаційні механізми створення та функціонування екологічних стежок. Видавництво: Волинські береги – 21-25 ст.
38. Національний природний парк «Зачарований край» [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Департамент екології та природних ресурсів Закарпатської ОДА – Режим доступу: <http://surl.li/hcrnm> Дата звернення 28.05.2023

39. Національний природний парк «Зачарований край», Ільниця [Електронний ресурс] / I go to World com. – Режим доступу: <http://surl.li/haunz> Дата звернення 28.05.2023
40. Наші 10 улюблених кемпінгів у національних парках США [Електронний ресурс] / The National parks experience – Режим доступу: <http://surl.li/hbpmf> Дата звернення 01.05.2023
41. Ночівля [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Ужанського національного природного парку – Режим доступу: <http://surl.li/hcrfp> Дата звернення 26.04.2023
42. НПП «Зачарований край» [Електронний ресурс] / Про Закарпаття – Режим доступу: <http://surl.li/hcozv> Дата звернення 01.05.2023
43. НПП «Зачарований край»: що подивитись? [Електронний ресурс] / Світ Карпат – Режим доступу: <http://surl.li/hbskc> Дата звернення 01.05.2023
44. Об'єкти історичної спадщини [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Національного природного парку Синевир - Режим доступу: <http://surl.li/hauni> Дата звернення 02.05.2023
45. Озеро Синевир [Електронний ресурс] / 7 чудес України – Режим доступу: <http://surl.li/hcrko> Дата звернення 02.05.2023
46. Озеро Синевир [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Національного природного парку Синевир - Режим доступу: <https://synevyr-park.in.ua/location/ozero-synevyr/> Дата звернення 02.05.2023
47. Особливості клімату Закарпаття [Електронний ресурс] / Місця в Карпатах – Режим доступу: <http://surl.li/hcjqu> Дата звернення 27.04.2023
48. Парки та заповідники Закарпатської області [Електронний ресурс] / Природні парки – Режим доступу: <http://surl.li/hbqcc> Дата звернення 25.04.2023
49. Положення про національний природний парк «Синевир» [Електронний ресурс] / Міністерство Екології та Природничих Ресурсів України – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0521737-11#Text> Дата звернення 27.04.2023
50. Положення про Ужанський національний парк [Електронний ресурс] / Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України – Режим доступу: <http://surl.li/hcrbq> Дата звернення 27.04.2023
51. Про парк [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Ужанського національного природного парку. – Режим доступу: <http://surl.li/hlgwn> Дата звернення 01.05.2023

52. Про парк [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Національний природний парк «Зачарований край» – Режим доступу: <https://nppzk.info/pro-park.html>
Дата звернення 30.04.2023
53. Проблеми зрівноваженого туризму у національних парках України [Електронний ресурс] / Все про туризм Туристична бібліотека – Режим доступу: <http://surl.li/hcrsu> Дата звернення 02.05.2023
54. Реабілітаційний центр бурого ведмедя [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Національного природного парку Синевир - Режим доступу: <http://surl.li/haulw>
Дата звернення 04.05.2023
55. Реабілітаційний центр бурого ведмедя, Синевир [Електронний ресурс] / I go to World com. – Режим доступу: <http://surl.li/haums> Дата звернення 04.05.2023
56. Рекреація [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Національного природного парку Синевир - Режим доступу: <http://surl.li/hcjwa> Дата звернення 04.05.2023
57. Рекреація [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Ужанського національного природного парку – Режим доступу: <http://surl.li/hcrct> Дата звернення 04.05.2023
58. Розвиток туризму на території національних природних парках [Електронний ресурс] / Tourinform Zakarpatiya. - Режим доступу: <http://surl.li/hasqf> Дата звернення 28.04.2023
59. Значення дослідження туристичного потенціалу території [Електронний ресурс] / Все про туризм, Туристична бібліотека. - Режим доступу: <http://surl.li/hepia>
Дата звернення 02.05.2023
60. Синевир [Електронний ресурс] / Гори по коліно, Тури в Карпати – Режим доступу: <http://surl.li/hauhm> Дата звернення 04.05.2023
61. Транін О., 1991: Національні парки в СРСР – проблеми та перспективи: організаційно-правові питання. Видавництво Наука.
62. Теодорович Л., 2013: Екологічний туризм у НПП України: теоретичні та практичні аспекти. Вісник Львівського університету, Серія географічна 327 с.
63. Туристичними шляхами Українських Карпат/ Тематична виставка Сектору картографічних видань Відділу комплексного бібліотечного обслуговування [Електронний ресурс] / Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/node/4137> Дата звернення 01.05.2023

64. Туристичні маршрути [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Національного природного парку Синевир - Режим доступу: <http://surl.li/hbsfu> Дата звернення 01.05.2023
65. Туристично-екскурсійні ресурси Закарпатської області [Електронний ресурс] / - Режим доступу: <http://surl.li/hcddc> Дата звернення 03.05.2023
66. Ужанський національний природний парк [Електронний ресурс] / Офіційний сайт – Режим доступу: <https://uzhanskyi-park.in.ua/> Дата звернення 04.05.2023
67. Функціональне зонування [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Національний природний парк «Синевир» - Режим доступу: <https://synevyr-park.in.ua/pro-nas/pro-park/> Дата звернення 27.05.2023
68. Худоба В., Руминська З.: Туристичний потенціал Національного природного парку «Сколівські Бескиди», Львівський державний університет фізичної культури УДК 338.483 – 115 ст.
69. Що таке прогулянки на снігоступах? [Електронний ресурс] / UNDISCOVERED MOUNTAINS - Режим доступу: <http://surl.li/hepgl> Дата звернення 02.05.2023
70. Що таке «глемпінг» [Електронний ресурс] / GLAMPING.ORG.UA - Режим доступу: <https://glamping.org.ua/ua/glamping> Дата звернення 02.05.2023
71. Що таке національний природний парк, мета його створення [Електронний ресурс] / Департамент екології та природних ресурсів Львівської обласної державної адміністрації. - Режим доступу: <http://surl.li/harzb> Дата звернення 26.04.2023

СПИСОК РИСУНКІВ

- 1.1 Середнє співвідношення площ функціональних зон в національних парках Європи, віднесених до категорії II
- 1.2 Функціональне зонування НПП Закарпатської області
- 1.3 Ходьба на снігоступах
- 1.4 Геокешінг
- 1.5 Глемпінг «Ранчо Едельвайс» на території НПП «Сколівські Бескиди»
- 2.1 Гірськолижний курорт «Красія»
- 2.2 Метеорит Княгиня
- 2.3 Кемпінгова зона для розкладання наметів
- 2.4 Озеро Синевир
- 2.5 Гірськолижний курорт «Синевир»
- 2.6 Реабілітаційний центр бурих ведмедів
- 2.7 «Чорне багно» НПП «Зачарованого краю»
- 2.8 Водоспад «Гучало» НПП «Зачарованого краю»
- 2.9 Білий камінь НПП «Зачарованого краю»
- 2.10 Геологічний заказник «Зачарована долина»
- 3.1 Кількість негативних відгуків НПП Закарпаття
- 3.2 Головні проблеми НПП «Зачарований край»
- 3.3 Головні проблеми Ужанського НПП
- 3.4 Головні проблеми НПП «Синевир»

ДОДАТКИ

Додаток А

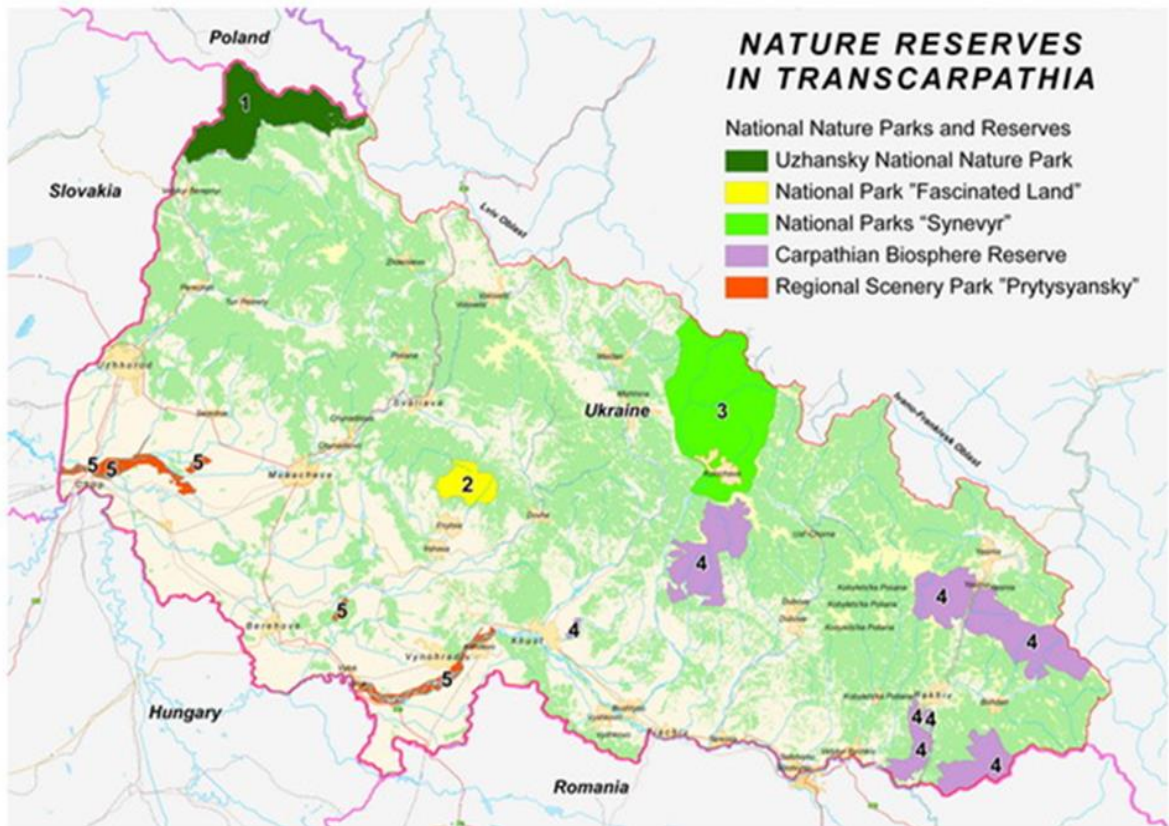

Рисунок 1: Парки та заповідники Закарпатської області

Джерело: Парки та заповідники Закарпатської області <http://surl.li/hbqcc>

Рисунок 2: Карто-схема Ужанського НПП

Джерело: Ужанський НПП <http://surl.li/hlhl>

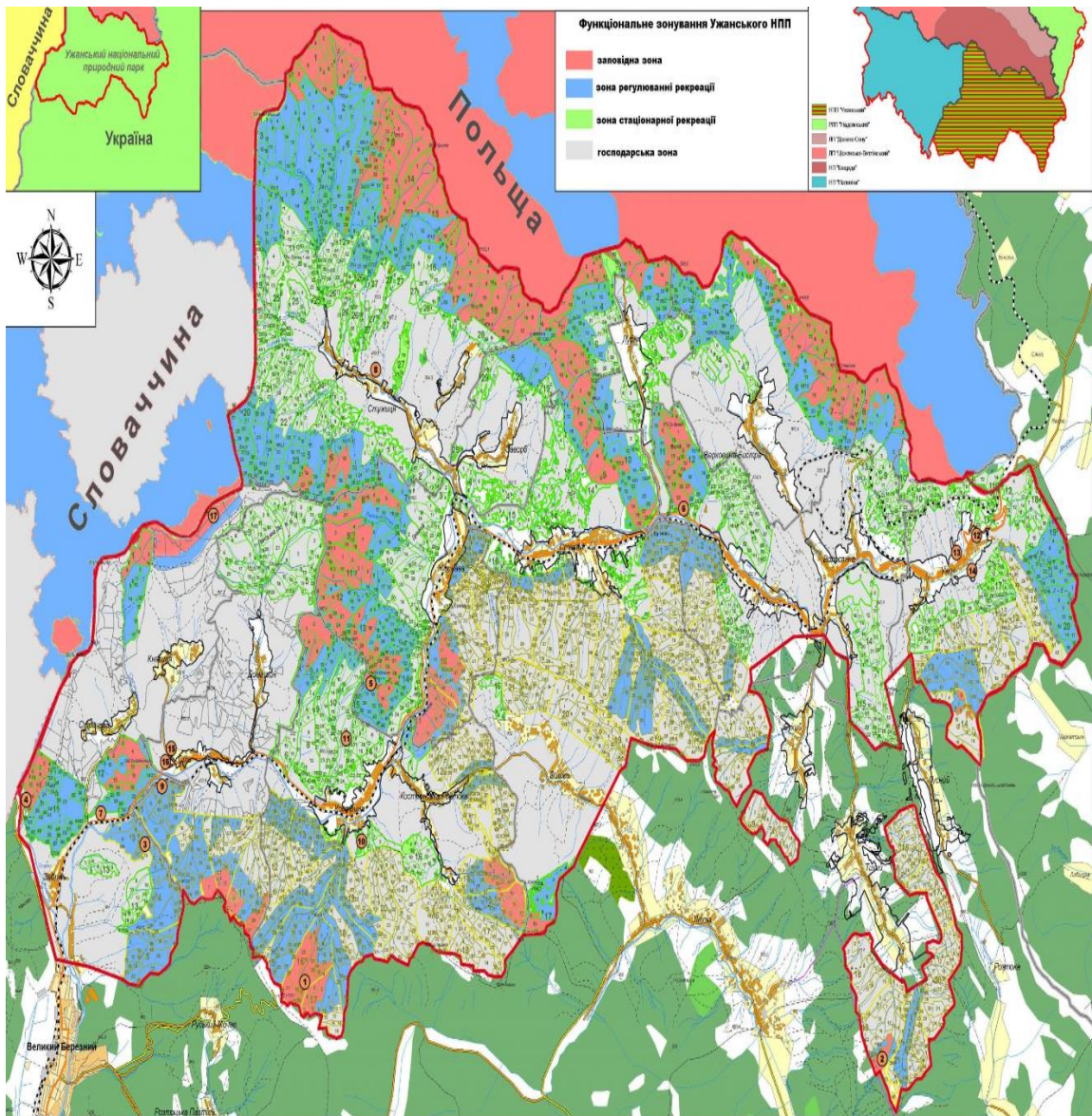

Рисунок 3: Функціональне зонування Ужанського НПП

Джерело: Ужанський НПП <https://uzhanskyi-park.in.ua/>

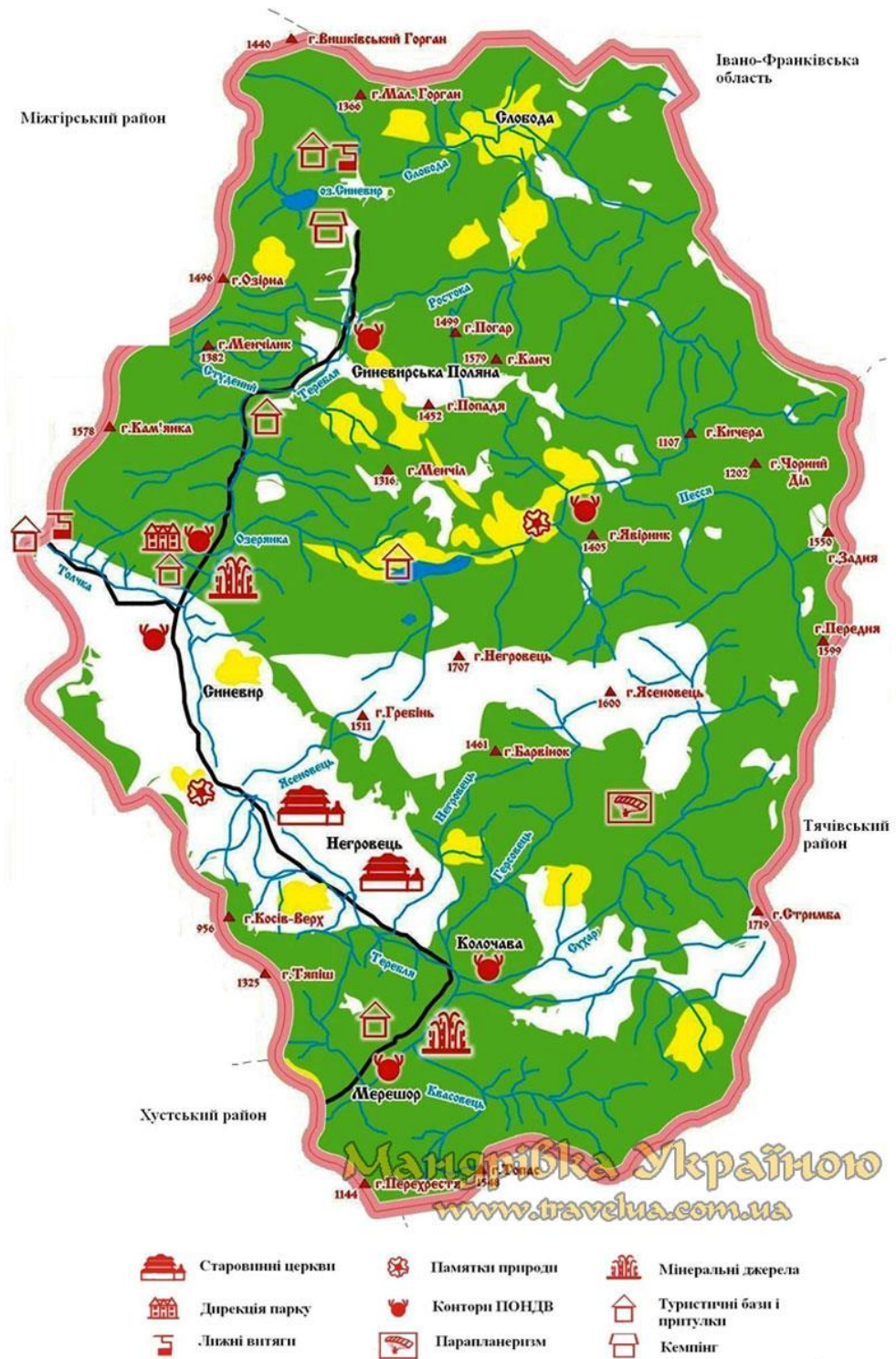

Рисунок 4: Карто-схема НПП «Синевир»

Джерело: НПП «Синевир» <https://synevyr-park.in.ua/pro-nas/pro-park/>

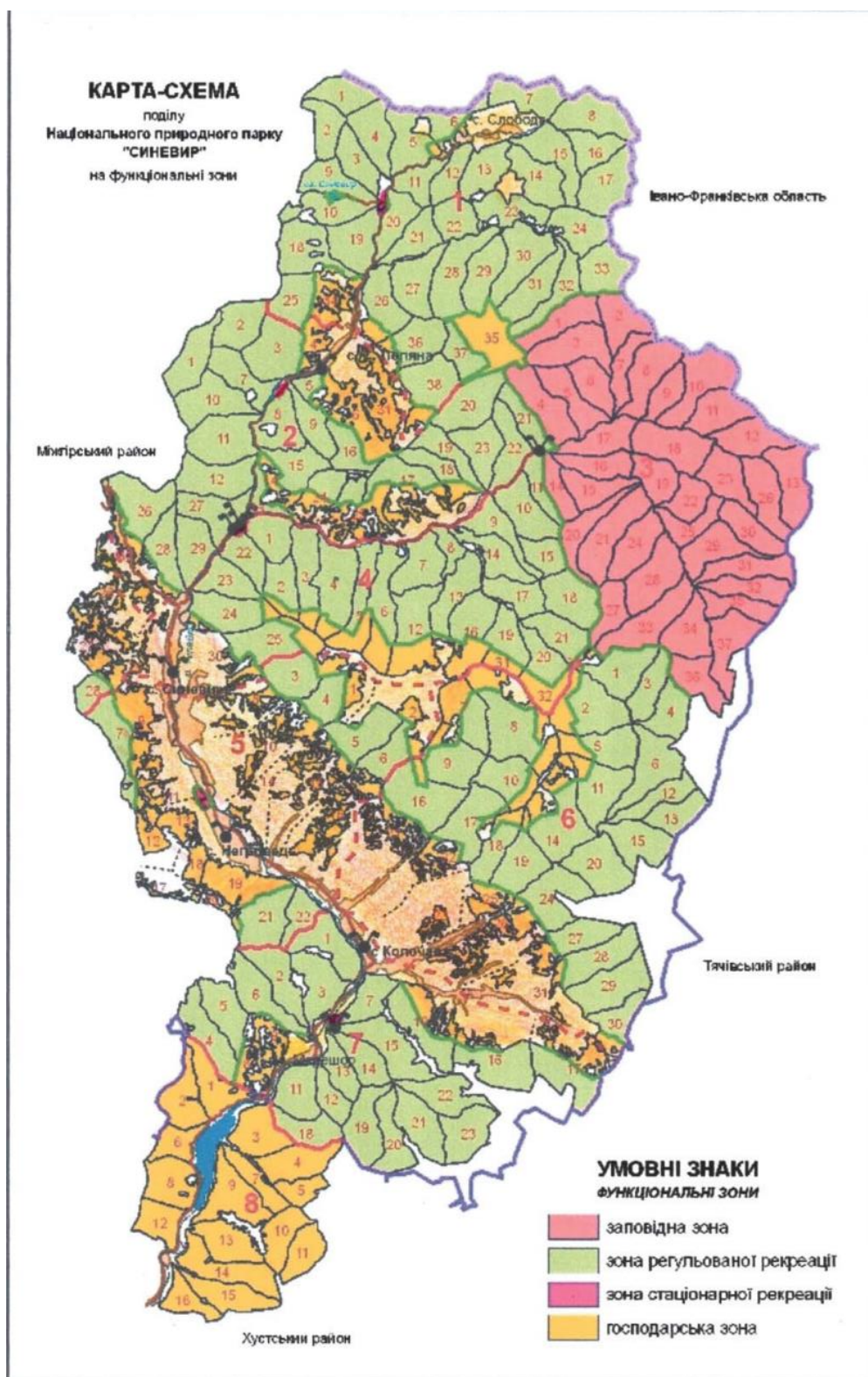

Рисунок 5: Функціональне зонування НПП «Синеvir»

Джерело: Функціональне зонування НПП «Синеvir» <https://synevyr-park.in.ua/pro-nas/pro-park/>

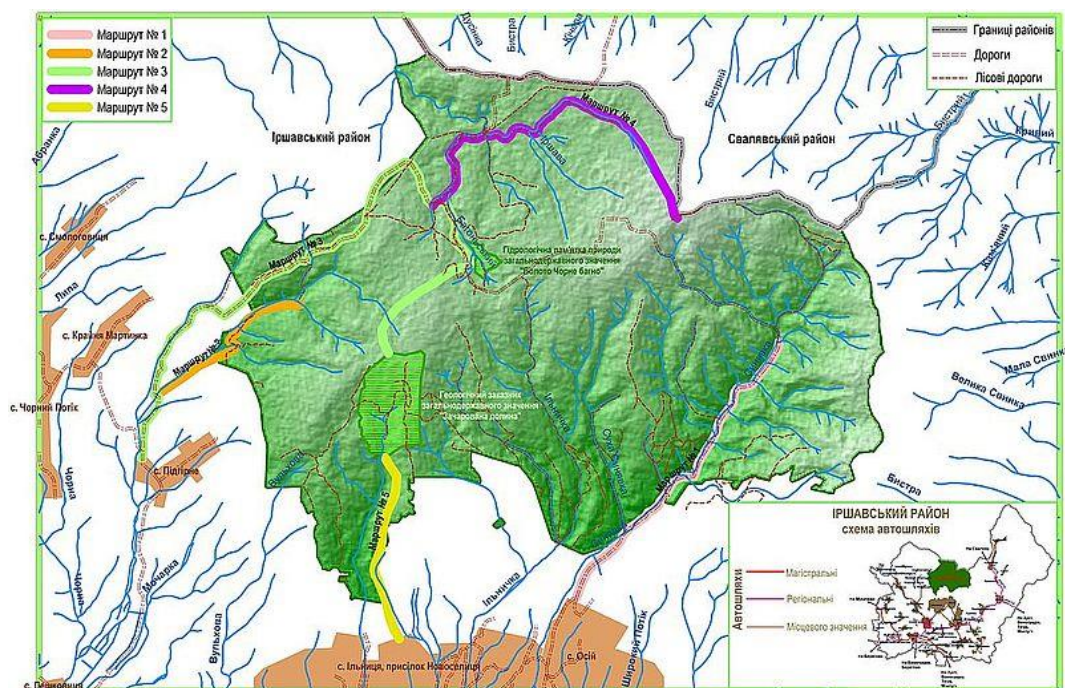

Рисунок 6: Карто-схема НПП «Зачарований край»

Джерело: НПП «Зачарований край» <http://surl.li/hcpcg>

REZÜMÉ

A szakdolgozat célja a meglévő problémák azonosítása és a jövőbeli perspektívák felvázolása a Kárpátalja nemzeti parkjai turisztikai potenciáljának jelenlegi kihasználtsági szintjének elemzése alapján.

A munka során megállapítottuk, hogy a nemzeti parkok olyan országos jelentőségű természetvédelmi, rekreációs, kulturális, oktatási, tudományos és kutatási létesítmények, amelyeket a fontos környezeti, egészségügyi, történelmi, kulturális, tudományos, oktatási és esztétikai értékkel bíró természeti komplexumok és objektumok megőrzése, reprodukálása és hatékony hasznosítása céljából hoztak létre.

Megállapítottuk, hogy egy nemzeti park turisztikai potenciálja olyan természeti és kulturális adottságok és lehetőségek összessége, amelyeket a természeti környezetre pozitív hatást gyakorló ökoszisztémák és természeti objektumok megőrzésére és helyreállítására használnak vagy használhatnak a jövőben. Megállapítottuk, hogy a nemzeti parkok olyan turisztikai potenciállal rendelkeznek, mint az ökológiai tanösvények, a fotóvadászat, a hótalpezás, vadvilági webkamerák, a geocaching, a kempingezés és a glamping.

Bemutattuk a Kárpátalja nemzeti parkjainak általános jellemzőit. Megtutuk, hogy Kárpátalján a természetvédelmi tevékenység csak a 90-es évek elején kezdődött, a bükkös őserdőknek köszönhetően, amelyek felkerültek a UNESCO világörökség listájára, és napjainkban aktívan fejlődik. Kárpátalja fő értékei közé tartozik az Ungi Nemzeti Park, a Szinevéri Nemzeti Park és az Elvarázsolt Vidék Nemzeti Park.

Analizáltuk a turisztikai potenciál kihasználását, és megállapítottuk, hogy mind a három nemzeti park aktív pihenésre irányuló fejlesztéseket végez, különböző turisztikai útvonalakat és ökológiai tanösvényeket hozva létre. A nemzeti parkok területén síkőzpontokat működtetnek. A turisztikai infrastruktúrát vizsgálva kiderült, hogy a parkok saját motelekkel rendelkeznek, amelyek a látogatók elhelyezésére szolgálnak a park területén, valamint a teljes felszereléssel ellátott kempingekkel.

Megállapítottuk, hogy a parkok turisztikai hasznosításának jelenlegi gyakorlata azt mutatja, hogy a hazai és nemzetközi turizmusban rejlő lehetőségeket nem használják ki teljes mértékben. Elemeztük a parkok látogatóitól 2021-22 évek során érkezett visszajelzéseket, és a következő irányzatokban találtunk jellemző problémákat: turisztikai és rekreációs tevékenységek, turisztikai és közlekedési infrastruktúra, valamint környezetszennyezés.

Meghatároztuk és megalapoztuk a kárpátaljai nemzeti parkok turisztikai célú hasznosításának perspektíváit. Kiderítettük, hogy Kárpátalja nemzeti parkja meglehetősen nagy perspektívákkal rendelkezik, amelyeket a jövőben a természeti környezet károsítása

nélkül is meg lehet valósítani. Ezek elsősorban olyan szórakozási lehetőségek lehetnek, mint a fotóvadászat, web- és távoli kamerák, hótalpak, geocaching és ökológiai tanösvények.

Szükség van a turistautak felújítására és jelölésére, információs táblák cseréjére és hidak telepítésére. Fejleszteni és javítani kell a turisztikai és közlekedési infrastruktúrát. Például glamping helyek létrehozása, kempingterületek javítása és bővítése, új pavilonok telepítése a pihenéshez, az utak javítása, a gépkocsiparkolók növelése és gyalogos járda kialakítása a Szinevéri-tóhoz való feljutáshoz.

Ім'я користувача:
приховано налаштуваннями конфіденційності

ID перевірки:
1015149518

Дата перевірки:
19.05.2023 20:08:12 CEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
21.05.2023 12:12:06 CEST

ID користувача:
100011756

Назва документа: **Онисько Тімео Володимирівна**

Кількість сторінок: 53 Кількість слів: 12341 Кількість символів: 95365 Розмір файлу: 4.54 MB ID файлу: 1014830400

8.8% Схожість

Найбільша схожість: 1.52% з Інтернет-джерелом (https://elib.lntu.edu.ua/sites/default/files/elib_upload/%D0%95%D0%9

8.67% Джерела з Інтернету

470

Сторінка 55

1.26% Джерела з Бібліотеки

33

Сторінка 59

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел